

INSTITUTIONEN FÖR HUMANIORA,
UTBILDNINGS- OCH SAMHÄLLSVETENSKAP

GENOMSYRAS RIKSDAGENS BESLUT AV FOLKETS VILJA?

**En kvantitativ studie av deskriptiv representation
i Sveriges riksdag**

Nathalie Bäckbring & Sofia Ehrnstedt

Handledare: Thomas Denk

Seminariedatum: 2017-06-01

Statskunskap kandidatkurs
Självständigt arbete 15hp

Abstract

Although the Swedish constitution states that the parliament should represent the people, many researchers have questioned if this is true. Does the Swedish parliament really represent the people? This essay aims to provide an increased knowledge of the descriptive representation in Sweden. To do this, the composition of the parliament and the composition of the entitled voters between 2002 and 2014 are being studied based on three demographic dimensions. The demographic dimensions studied are gender, foreign-/domestic born and age. The main question of the essay is “To what extent does the Swedish parliament represent the entitled voters?”. It intends to be answered using these three, more precise, questions:

- To what extent does the Swedish parliament represent the demographic composition of the entitled voters?
- To what extent does the Swedish parliament represent the entitled voters when the three dimensions are merged into a total dimension?
- To what extent does a time shift occur in the Swedish parliaments descriptive representation?

A quantitative method is used to answer the questions. Statistics from Statistiska Centralbyrån (SCB) are used as empirical material and analyzed using a mathematical formula called Gallagher index. Gallagher index is being used to find out the representativeness between the composition of the parliament and the composition of the entitled voters for each demographic dimension. Another formula is used to give an indication of the overall representativeness. The essay also applies a comparative design to find out if there is a time shift in representativeness.

The study shows that the descriptive representation of the entitled voters by the Swedish parliament varies in the studied dimensions and over time. The demographic composition of the Swedish parliament represents the composition of the entitled voters between 73,7-97,7% in the period between 2002 and 2014. When the dimensions are merged together, the result shows that the overall representativeness is 68,3%. The study also shows that there is a time shift in the representativeness in 16 out of 24 cases studied.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Begreppsdefinition	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Disposition	5
2. Forskningsöversikt	6
2.1 "Riksdagen representerar svenska folket"	6
2.2 De folkvalda	7
2.3 Representerar riksdagen svenska folket?	8
2.4 Politikerna och den sociala representationen	10
2.5 Sammanfattning	11
3. Teori	13
3.1 Representation	13
3.2 Social representation	14
3.2.1 Deskriptiv representation	15
3.3 Demografisk sammansättning	17
3.4 Partier och val	18
3.4.1 Sveriges valsistem	19
3.4.2 Nomineringsprocessen	20
3.4.3 Norris rekryteringsmodell	20
3.5 Analysmodell	21
4. Metod	24
4.1 Gallagher index	25
4.2 Beräkning av total representativitet	26
4.3 Komparation	27
4.4 Tidsförskjutning	27
4.4 Material	28
4.4.1 Avgränsningar och urval	28
4.5 Tillvägagångssätt	29
4.6 Tillförlitlighet	31
4.6.1 Reliabilitet	31
4.6.2 Validitet	32

5. Resultatredovisning & analys	33
5.1 Representation av kön	33
5.2 Representation av utrikes- och inrikes född	34
5.3 Representation av ålder	34
5.4 Total representativitet	34
5.5 Resultat med reservation för tidsförskjutning	35
5.5.1 Tidsförskjutning för representation av kön	36
5.5.2 Tidsförskjutning för representation av utrikes- och inrikes födda	37
5.5.3 Tidsförskjutning för representation av ålder	38
5.5.4 Tidsförskjutning för total representation	39
5.6 Sammanfattning	40
5.6.1 Återkoppling till hypoteser	41
6. I vilken utsträckning representeras de röstberättigade i Sveriges riksdag?	42
6.1 Svar på frågeställningar	42
6.2 Övergripande slutsats	45
6.3 Avslutande diskussion	45
6.3.1 Hur förhåller sig denna studies resultat till teori och tidigare forskning?	45
6.3.2 Vad kan resultaten bero på?	48
Referenser	50
Bilagor	53

1. Inledning

Sverige är en demokratisk stat och i en demokratisk stat är det folkets vilja som ska genomsyra de politiska besluten. Sveriges grundlag slår fast att det är riksdagen som ska representera svenska folket. I FN:s deklaration för mänskliga rättigheter står i artikel 21 att det är en mänsklig rättighet att folkets vilja ska utgöra grunden för statsmaktens legitimitet, samt att folkets vilja ska uttryckas i fria, hemliga och rättvisa val (Esaiasson 2003, s. 30). De flesta människor vill dessutom att den beslutande makten ska bestå av representanter. En representant är en individ som företräder någon annans intresse, exempelvis i politiken. I den representativa demokratin är den politiska representationen förenad med tankar om frihet. Detta eftersom medborgaren väljer sin företrädare, något som medför att denne själv inte behöver engagera sig i politiken, utan istället är fri att ägna sig åt annat. Idén om representativ demokrati är att röstberättigade medborgare, via val, ska rösta på den kandidat de anser vara mest kompetent att föra dess talan i politiken - att väljaren ska vilja bli företrädd av någon som är lämplig att fatta de politiska besluten (Phillips 2000, s. 11, 46-47).

Det råder dock delade meningar om vilken typ av representation som är mest fördelaktig. Tidigare forskning om representation har bland annat fokuserat på att studera återspeglning av åsikter. Representativiteten har då mätts utifrån åsikter i sakfrågor, utan att ta hänsyn till bakgrunden till åsikterna. Somliga författare menar dock att ideal representation inte endast handlar om åsiktsöverensstämmelse. De menar att väljare är mer benägna att rösta på den kandidat som delar samma sociala erfarenheter som dem. Denna typ av representation kallas *deskriptiv representation* och baseras på representation utifrån gruppstillhörighet. Det är alltså relevant vad representanten är, exempelvis kvinna, invandrare eller ung, snarare än vad representanten har för åsikter. Deskriptiv representation kan även kallas *social representation*, men är då bredare och inkluderar utöver grupperns närvaro i politiken även fokus på politikerns agerande (Pitkin 1972, s. 60-63; Phillips 2000, s. 11).

Den deskriptiva representationen underbyggs av tre argument. För det första finns det ett rättvisevärde i att de valda representanterna liknar väljarna. Om vissa grupper inte finns representerade i de beslutande församlingarna finns risken att dessa grupper ser de politiska institutionerna som illegitima, då de kan uppleva att gruppens intresse inte tillgodoses i politiken. För det andra finns ett resursvärde i att olika grupper finns representerade.

Mångfald anses vara en viktig resurs i den politiska processen då politikerns olikheter berikar

och höjer kvalitén i den politiska beslutsprocessen. Till sist finns ett intressevärde i en grupp politiska närvaro, eftersom närvaron verkar som medel för att gruppen ska kunna påverka politiken i önskvärd riktning (Karlsson 2014, s. 153).

Vad de tre argumenten hävdar är att det finns ett politiskt värde i att riksdagen återspeglar befolkningen. Befolkningens sammansättning förändras dock ständigt och för att den deskriptiva representativiteten ska vara god behöver därför förändringarna i befolkningen följas av samma förändringar i representationen. Utifrån de tre argumenten behöver dels befolkningens sammansättning återspeglas i de beslutande församlingarna, men även förändring i befolkningens sammansättning behöver få genomslag i sammansättningen av de beslutande församlingarna.

Enligt argumenten för deskriptiv representation förutsätter representativ demokrati att det finns hög grad av social representation. Flera studier har därför ägnats åt att analysera social representation i representativa demokratier, som exempelvis "*Riksdagen representerar svenska folket*" från 1974 av Sören Holmberg och *Politikerna och den sociala representationen* från 2014 av David Karlsson. Dessa presenteras närmare i nästa kapitel och som det framgår där har det återkommande genomförts studier om representation i Sverige. De nämnda studierna har undersökt hur sociala grupper representeras i svenska riksdagen. Studierna har dock begränsats till att enbart studera hur enskilda grupper eller dimensioner är representerade i riksdagen. Det innebär att det saknas studier som analyserar deskriptiv representation som en sammanhållen dimension, som tar hänsyn till att en individ inte bara kan representeras utifrån en grupp, utan flera. Det finns därför inte kunskap om hur riksdagen sammantaget representerar sammansättningen av de röstberättigade. Utifrån detta formuleras följande forskningsfråga för denna uppsats: *I vilken utsträckning representeras de röstberättigade i Sveriges riksdag?*

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att ge ökad kunskap om den deskriptiva representationen i Sverige. För att uppnå detta syfte undersöker uppsatsen hur sammansättningen av Sveriges riksdag representerar sammansättningen av de röstberättigade i Sverige.

Vår studie kommer att därmed tillföra två nya bidrag till tidigare forskning. För det första kommer denna studie att mäta en sammantagen, total, representation. Tidigare

representationsforskning har studerat enskilda dimensioner, exempelvis etnicitet eller utbildningsnivå, och analyserat dem var för sig för att förklara representativitet. I denna studie kommer vi att använda en metod för att aggregera flera demografiska dimensioner, vilket ger indikation på den totala representativiteten. Kartläggningen kommer däremot inte att användas för att förklara politikernas agerande eller valresultat, som tidigare forskning ämnat göra. Istället kommer uppsatsen att avgränsas till att undersöka i vilken utsträckning Sveriges riksdag representerar folket vad gäller den demografiska sammansättningen. För det andra kommer uppsatsens analyser att inkludera en tidsdimension. I de tidigare studierna, som presenteras i uppsatsens forskningsöversikt, har resultaten inte reserverats för om det förekommer tidsförskjutning i representationen. Då det kan finnas inbyggda trögheter i politiska processer som motverkar att hastiga förändringar får genomslag kommer uppsatsens analyser uppmärksammat att det kan förekomma tidsförskjutning i den deskriptiva representationen. Vi kommer därför att undersöka om det finns tidsförskjutning i representativiteten.

Frågeställningar

För att besvara uppsatsens övergripande forskningsfråga – *i vilken utsträckning representeras de röstberättigade i Sveriges riksdag?* – kommer uppsatsens undersökning och analyser att besvara tre forskningsfrågor. För det första förutsätter den metod som används för att analysera den sammantagna representationen att representationen i enskilda dimensioner undersöks i ett första steg. Det innebär att uppsatsen kommer att analysera den deskriptiva representationen i riksdagen likt tidigare studier, vilket kommer att besvara följande forskningsfråga: *I vilken utsträckning representeras de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag?*

För det andra kommer uppsatsen utifrån det första steget att analysera den sammantagna representationen i Sveriges riksdag genom att aggregera resultaten om deskriptiv representation i respektive demografisk dimension med varandra. Dessa analyser kommer att besvara följande forskningsfråga: *I vilken utsträckning representeras sammantaget de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag?*

För det tredje kommer uppsatsen att undersöka om det finns tidsförskjutning i den deskriptiva representationen. Tidigare studier har, som tidigare nämnt, inte reserverat sina resultat för eventuell tidsförskjutning. Uppsatsen kommer med detta att undersöka om den sociala

representationen i riksdagens återspeglar den demografiska sammansättningen av de röstberättigade vid tidigare tidpunkter. Dessa analyser kommer att vägledas av följande forskningsfråga: *I vilken utsträckning förekommer det tidsförskjutning i Sveriges riksdags deskriptiva representation?*

1.2 Begreppsdefinition

I uppsatsens syfte och frågeställningar återfinns fem begrepp som är centrala för de kommande analyserna. Det första begreppet är *deskriptiv representation* som avser överensstämmelsen mellan representanternas sociala bakgrund och befolkningens sociala bakgrund. Enligt idéerna om deskriptiv representation bör väljaren rösta på den kandidat som denne delar samma grupptillhörighet som. Deskriptiv representation förstås i samband med *demografisk sammansättning* som är det andra begreppet. Demografisk sammansättning refererar till befolkningen indelad i dimensioner baserat på demografisk grupptillhörighet som exempelvis kön, ålder eller etnicitet. Den tidigare forskningen som utgör uppsatsens forskningsöversikt har studerat sociala grupper för att studera representation. Vi har valt att inte använda begreppet social grupp, utan istället använda *demografisk grupp*, eller *demografisk sammansättning*. Anledningen till detta är att begreppet social grupp kan förknippas med tankar om klasstillhörighet. Vår studie fokuserar inte på grupptillhörighet som baseras på klass, utan som baseras på demografiska egenskaper. Begreppet social grupp kan dock förekomma i texten eftersom det är det begreppet som tidigare forskning och teori använt sig av. Det fjärde begreppet är *representativitet*. Hur väl representanternas sammansättning återspeglar den demografiska sammansättningen mäts i representativitet. För att beräkna representativiteten används proportionalitet, som mäter förhållanden mellan mått. Det sista begreppet är *röstberättigade* som används som synonym till folket. Förklaringen för denna användning av begreppet finns i kapitlet för material och avgränsningar.

1.3 Avgränsningar

På grund av uppsatsens krav på omfång har vi avgränsat definitionen av demografisk sammansättning. Vi har valt att kategorisera de röstberättigade och ledamöterna i tre demografiska dimensioner: kön, utrikes-/inrikes född samt ålder. Dessa tre dimensioner valdes ut eftersom de är relevanta för alla röstberättigade samt oberoende av varandra. Även dimensionernas kategorier har avgränsats. De kategoriseras efter samma kategorier som Statistiska centralbyrån använder för att systematisera sin statistik. I dimensionen kön finns endast man och kvinna, ålder har specificerats i fyra åldersgrupper, 18-29, 30-49, 50-64, 65+,

och för utrikes-/inrikes född finns kategorierna utrikes född och inrikes född, vilket inte tar hänsyn till de utrikes föddas ursprungsland.

Förutom avgränsningar i uppbyggnaden av demografisk sammansättning som variabel kommer även avgränsningar i undersökningens upplägg. Undersökningen kommer att avgränsas till att omfatta fyra val (2002-2014) till svenska riksdagen. Deskriptiv representation i andra länder, vid andra tidpunkter eller i förhållande till andra samhällsnivåer (kommun eller landsting/region) kommer därför inte att analyseras i uppsatsen. Dessa avgränsningar motiveras mer utförligt i kapitlet om metod och material.

1.4 Disposition

Nedan i kapitel 2 följer en översikt av tidigare representationsforskning. För att ge läsaren en förståelse om hur forskningen har sett över tid presenteras studier från 1974 till 2014. Det är även meningen att presentera studierna i förhållande till föreliggande uppsats. Som avslutning på kapitlet finns en sammanfattning om den tidigare forskningens material och fokus, samt likheter och skillnader mot föreliggande studie. För att förstå deskriptiv representation behövs en presentation av vad representation är. Teorikapitlet, kapitel 3, presenterar olika författares syn på representation för att sedan definiera deskriptiv representation. För att förstå de politiska processerna som kan påverka representationen återfinns även en genomgång av partier och valsystem. Kapitlet innehåller även en genomgång av undersökningens oberoende variabel, demografisk sammansättning. Kapitlet avslutas med en presentation av uppsatsens analysmodeller och tre hypoteser. I kapitel 4 redovisas metod och tillvägagångssätt. Studiens material och diskussion om studiens tillförlitlighet redogörs även för i detta kapitel. Metodkapitlet följs av resultatredovisning och analys i kapitel 5. Kapitlet redogör för resultatet av analyserna och avslutas med en sammanfattning och återkoppling till uppsatsen hypoteser. I kapitel 6 presenteras uppsatsens slutsatser, svar på frågeställningarna, och resultaten diskuteras i en avslutande diskussion. Diskussionen tar upp resultaten i förhållande till den tidigare forskningen och teori, samt vad resultaten kan bero på.

2. Forskningsöversikt

I detta avsnitt presenteras fyra representationsstudier från år 1974, 1988 och 2014. Studier från olika årtionden har valts för att ge kunskap om hur representation studerats över tid. Avsnittet ämnar redogöra för svensk forskning om svenska riksdagens representation och dess utveckling. Eftersom denna studie avser studera svenska riksdagens representation har vi valt att redogöra för studier som gör detsamma. Avsnittet kommer att redogöra för studiernas problemområde, avsikt och resultat, men även likheter och skillnader mellan tidigare forskning och vår studie. Av forskningsöversikten kommer även uppsatsens forskningsproblem att framgå, vilket är avsaknaden av studier om sammanhållen representation och analyser av tidsförskjuten representativitet.

2.1 "Riksdagen representerar svenska folket"

År 1974 presenterade Sören Holmberg sin avhandling "*Riksdagen representerar svenska folket*" vid Göteborgs universitet. Citationstecknen förväntades insinuera att påståendet var ett citat, eftersom Holmberg medvetet citerat grundlagen. Holmberg påpekar vid senare tillfälle att titeln dock missförstått av många, som tagit honom på orden och påstått att "riksdagen representerar svenska folket", följt av "enligt en avhandling från Göteborgs universitet" (Holmberg 2014, s. 93).

Avhandlingen från 1974 behandlar åsiktsrepresentation, social representation och rollrepresentation. Åsiktsrepresentation innebär att väljarnas åsikter speglas i de valdas sammansättning, social representation handlar om att de valda ska ha samma sociala sammansättning som väljarna och rollrepresentation avser hur de väljarna och de valda uppfattar politikerrollen och dess innebörd. De empiriska studierna för avhandlingen har delats upp i tre avdelningar som var för sig har eget syfte och frågeställningar. Del ett benämns som "Det representativa systemets struktur" och behandlar frågor relaterade till opinionsbildning i ett representativt politiskt system. I denna del studeras bland annat åsiktsöverensstämmelse mellan förtroendevalda och väljare och analyserar exempelvis om väljarnas opinionsfördelningar avspeglas i riksdagen. Del två av avhandlingen namnges "Det representativa systemets aktörer: partierna". Denna del berör homogenitet i åsikter i politiska sakfrågor och studerar graden av partisammanhållning i frågan, men gör även ett försök att kartlägga vilka faktorer som utgör partiernas förutsättningar att handla enligt en parlamentarisk situation. Del tre, "Det representativa systemets rekryteringsprocess: klass och ideologi i riksdagen", diskuterar den, enligt Holmberg (1974), klassiska frågeställningen om

befolkningens socioekonomiska sammansättning avspeglas i riksdagen. Han bifogar ett nytt perspektiv på frågan och undrar: Spelar det någon roll om riksdagen representerar folkets socioekonomiska sammansättning? (Holmberg 1974, s. 18-24).

Holmberg (1974, s. 92) kommer i sin studie fram till att väljare och valdas åsiktsöverensstämmelse i sakfrågor korrelerar med den position på höger-vänsterskalan partiet befinner sig på. Riksdagspartierna visar relativt stora skillnader i sin attitydmässiga homogenitet, men är generellt mer attitydmässigt sammanhållna än väljarna. Den attitydmässiga sammanhållningen visar dessutom tendenser att vara något högre i höger-vänsterfrågor än övriga sakfrågor (Holmberg 1974, s. 211-213). Resultatet visar även att den genomsnittlige riksdagsledamoten och den genomsnittlige väljaren inte har samma socioekonomiska erfarenheter, samt att socioekonomiska faktorer har relevans vid studiet av åsiktsbildning på politisk elitnivå. Studien visar dessutom ett samband mellan riksdagsledamöternas klasstillhörighet och deras höger-vänsterattityder (Holmberg 1974, s. 323, 372).

Holmbergs resultat är intressant i förhållande till vår studie eftersom han kommer fram till att socioekonomiska faktorer har relevans när det kommer till studiet av representation av åsiktsbildning. Eftersom socioekonomiska faktorer i många fall beror på vilken demografisk grupp en person tillhör finner vi det intressant att studera om demografiska grupper finns representerade i riksdagen. Vi kommer därför att studera representativitet för att ta reda på hur väl de röstberättigades demografiska sammansättning återspeglas i riksdagen. På så sätt går det även att ta reda på hur väl representationen i riksdagen följer de förändringar som kan ske i befolkningsstrukturen från år till år.

2.2 De folkvalda

Sören Holmberg och Peter Esaiassons bok *De folkvalda* (1988) är en del av forskningsprojektet *Riksdagen, valen och den representativa demokratin* vid Göteborgs universitet. Syftet med forskningsprojektet är att bredda valforskningen från att endast innehålla väljarforskning till att studera hela valprocessen. För att göra detta studeras sedan 1970-talet även mediernas innehåll och partiernas budskap under valrörelsen. Detta för att kunna följa opinionsbildningsprocessen mellan media, partierna och väljarna. I boken studeras riksdagen och den bygger i huvudsak på material från en enkätundersökning som gjordes på riksdagsledamöterna 1985 och samma års väljarundersökning. Genom att jämföra

de båda undersökningarna belyser och analyserar författarna det som de benämner som representationsproblematiken. Materialet från enkäterna gör det även möjligt att analysera riksdagsledamöterna och väljare inom de politiska partierna. Enkäten som riktar sig mot riksdagsledamöterna fokuserar på att ta reda på hur viktigt det är för ledamöterna personligen att föra fram olika representationsobjekts intressen och åsikter. Tre av fyra ledamöter anser att det viktigaste är att representera det egna partiets politik. På andra plats kom enskilda väljare. Hälften av de tillfrågade anser att det viktigaste för dem att representera är den enskilde väljares intressen. På tredje plats kom valkretsrepresentationen (Holmberg & Esaiasson 1988).

När enkätundersökningarna från 1985 jämförs med varandra kommer de fram till att skillnaderna är störst när det kommer till ålder, yrke och utbildning. 41-60 åringar är överrepresenterade, yngre väljare underrepresenterade och väljare över 61 år har en svag representation. I faktorn yrke är tjänstemän och jordbrukare överrepresenterade i riksdagen och mest underrepresenterade är arbetarna. Av riksdagsledamöterna har 54% högre utbildning, i motsvarande faktor hos väljarna är andelen 27%. När det kommer till kön är männen överrepresenterade, 69% av riksdagsledamöterna är män och 31% är kvinnor. Holmberg och Esaiasson (1988) presenterar även en jämförelse inom och mellan de politiska partierna i riksdagen, samt ett historiskt perspektiv på riksdagsledamöternas sammansättning från 1906 till 1985 (Holmberg & Esaiasson 1988). Boken har även översatts till engelska med namnet *Representation from above* (1996). Boken från 1996 har dock en mer teoretisk vinkel än den från 1988.

Att denna typ av undersökning har gjorts förut och fortsatt genomföras tyder på att de fyller ett kunskapsbehov. Vi kommer att få ett annat perspektiv då vår studie görs på alla röstberättigade och inte endast de som valt att rösta vid varje valtillfälle. Detta med anledning av att riksdagen ska spegla hela nationens befolkning och inte endast de som väljer att gå till vallokalen. Holmberg och Esaiassons (1988) studie visar även att det är relevant att studera representation över tid. De studerar dock inte huruvida det förekommer tidsförskjutning i representativiteten.

2.3 Representerar riksdagen svenska folket?

Citatet från studien 1974 formuleras om till en fråga när Sören Holmberg (2014) under 2010-talet gör en studie för att ta reda på om riksdagen representerar det svenska folket. Studien

fokuserar endast på en typ av representation – åsiktsöverensstämmelse – som mäter i vilken grad väljare och riksdagsledamöter tycker lika i politiska frågor. Frågeställningarna som besvaras är varken kausala eller effektorienterade. Det innebär att frågorna inte söker svar på vad som orsakar eller leder till god respektive dålig representation. Istället är frågeställningarna normativa och beskrivande. Studien undersöker i vilken utsträckning svensk åsiktsrepresentation uppfyller målet om en hög grad av överensstämmelse mellan vad väljare och riksdagsledamöter tycker, samt hur utvecklingen sett ut över tid. Holmberg (2014) studerar representationen över tid för att undersöka om åsiktsöverensstämmelsen ökar eller minskar. Frågorna som undersöks är såväl ideologiska frågor som sakfrågor. Studien bygger på material från en tidsserie av omfattande frågeundersökningar som gjorts med både riksdagsledamöter och väljare (Holmberg 2014, s. 94-95).

Resultatet från studien visar att den genomsnittliga åsiktsskillnaden mellan väljare och riksdagsledamöter i de 21 undersökta sakfrågorna är 18 procentenheter, där ju lägre värde innebär desto bättre åsiktsöverensstämmelse. Holmberg (2014 s. 95-99) beskriver resultatet som något uppseendeväckande då resultatet innebär att ett slumpmässigt urval av 349 ledamöter i princip alltid skulle leda till en bättre åsiktsöverensstämmelse. Det innebär att åsiktsöverensstämmelsen mellan riksdagen och svenska folket i de allra flesta fall skulle varit bättre som vi lottade våra riksdagsledamöter istället för att rösta fram dem. Holmberg (2014) menar dock att resultaten är ett bevis på någonting annat, nämligen att representativ demokrati inte bara avspeglar av åsikter, eftersom människor inte enbart röstar fram de ledamöter som tycker likadant som dem i sakfrågor. Istället kan politiskt ledarskap och opinionsbildning påverka besluten som avgör vilka ledamöter som röstar fram. Resultatet visar dock att överensstämmelsen mellan väljare och valda är betydligt bättre när det kommer till ideologisk positionering än för de mer konkreta sakfrågorna (Holmberg 2014, s. 104).

Genom att använda sig av tidsperspektivet kommer Holmberg (2014, s. 100) fram till att åsiktsöverensstämmelsen mellan riksdagen och svenska folket försämrats över tid. Utvecklingen visar att åsiktsskillnaden på 1980-tal och tidigt 1990-tal låg på 13-15 procentenheter jämfört med 18-23 procentenheter under 2000-talet, vilket är en försämring på ungefär 5 procentenheter.

Precis som Holmberg (2014) påpekar är resultatet av hans studie ett bevis på att representation är mångfacetterat och vad en person röstar på kan bero på fler faktorer än att

väljare och valda delar samma åsikter. Vår studie kommer därmed inte fokusera på representation baserad på åsikter eller opinionsbildning. Vi kommer istället att fokusera på den demografiska sammansättningen och studera i vilken grad som Sverige riksdag representerar demografiska sammansättningen av de röstberättigade.

I och med att tidigare forskning fokuserat på att mäta representativitet i åsiktsöverensstämmelse ser vi ett behov av att studera den deskriptiva representationen, då social gruppstillhörighet och erfarenheter kan vara skälet till åsikterna. På så sätt kan representativiteten mätas på ett mer stabilt sätt då variabeln demografisk sammansättning är inte varierar lika mycket som variabeln åsikter. Tidigare forskning tar heller inte hänsyn till att bakgrunden till åsikterna kan ha flera dimensioner. En medborgare kan exempelvis vara både kvinna, medelålders och utrikes född. Av den anledningen kommer vi att mäta representativiteten utifrån överensstämmelse i olika dimensioner, men även utifrån en sammantagen, total representativitet.

2.4 Politikerna och den sociala representationen

David Karlsson studerar social representation i kapitlet *Politikerna och den sociala representationen* i boken *Svenska politiker* från 2014. Studien fokuserar på hur prioriteringen av sociala gruppers intressen ser ut på olika politiska nivåer, inom politiska partier samt hur förändringen sett ut över tid. Den undersöker även huruvida politikernas sociala tillhörighet är en bidragande faktor när det kommer till politiskt agerande och prioritering. För att undersöka om politiker gör mer än att bara föra fram sociala gruppers intressen studerar Karlsson (2014) även om politiker aktivt arbetar för att åstadkomma förändringar för dessa grupper.

Karlsson (2014, s. 154, 158) redovisar statistik från Statistiska Centralbyrån (SCB) och Kommun- och Landstingsfullmäktigeundersökningen (KOLFU) från 2012 för att visa vilken bakgrund svenska politiker har och hur sammansättning av politiker skiljer sig mellan politiska nivåer samt mellan olika partier över tid. Dessutom redovisas uppgifter om politikernas vänskapsband till personer som tillhör andra sociala grupper än de själva. Med detta kan analysen av social gruppstillhörighet nå nästa nivå eftersom det möjliggör att analysera om vänskapsband kan vara en bidragande faktor till att vissa politiska frågor prioriteras framför andra. För att undersöka hur politiker prioriterar intressefrågor studeras både principiella prioriteringar samt i vilken utsträckning politiker faktiskt handlar för att stötta vissa sociala gruppers intressen.

Resultaten av studien visar att den egna grupptillhörigheten spelar roll för politikernas representation av sociala grupper. Politiker prioriterar och arbetar aktivt för intressefrågor för den egna sociala gruppen i högre grad än andra politiker. Politiker som har en vän som tillhör en social grupp tenderar även att prioritera och driva intressefrågor för denna grupp i högre grad än politiker som inte har en vän tillhörande gruppen. En slutsats Karlsson (2014) drar är att de flesta svenska politiker anser att det är viktigt att prioritera sociala gruppers intressefrågor trots att de själva inte tillhör gruppen och i dessa fall beror det egna partiets ideologi. Dock förstärks viljan att prioritera och arbeta för gruppens intressen om politikern själv tillhör gruppen. Det innebär att väljare i en social grupp bör rösta på en kandidat tillhörande den egna gruppen om denne vill att gruppens intressen ska gynnas (Karlsson 2014, s. 172-173).

Karlsson (2014) presenterar resultat baserade på politikernas handlande. Hans undersökning ger kunskap om social grupptillhörighet är en förklaring till politikernas agerande. Medan Karlssons studie bygger på social representation med fokus på politikernas faktiska agerande, ämnar vår studie fokusera på social representation när det kommer till demografiska gruppers representation i politiken. Karlssons resultat, att en social grupps intressefrågor i högre grad uppmärksammas om den sociala gruppen finns representerad i politiken, ger en motivering till att studera i vilken grad sociala grupper finns närvarande i politiken.

2.5 Sammanfattning

Nedan presenteras en sammanfattning av forskningsöversikten. I tabellen presenteras material och fokus för de tidigare studierna och vår studie. Därefter presenteras de tidigare studiernas likheter och skillnader i förhållande till denna uppsats.

	Holmberg 1974	Holmberg & Esaiasson 1988	Holmberg 2014	Karlsson 2014	Vår studie
Material	Väljarundersökningar, riksdagsundersökningar och voteringsundersökningar.	Enkätundersökning som gjordes på riksdagsledamöterna 1985 och samma års väljarundersökning.	En tidsserie av frågeundersökningar som gjorts med riksdagsledamöter och väljare.	Statistik från SCB samt Kommun- och Landstingsfullmäktigeundersökningen från 2012.	Statistik från SCB om röstberättigade och riksdagsledamöter från valen 2002–2014.

Fokus	Åsikts-, social- och rollrepresentation.	Bredda valforskningen och därför studera hela valprocessen.	Åsiktsöverens- tämelse mellan väljare och valda.	Passiv social representation, prioritering av sociala grupperns intressen på olika politiska nivåer, inom politiska partier samt hur förändringen sett ut över tid.	Sveriges riksdags deskriptiva representation av de röstberättigade utifrån de tre demografiska dimensionerna kön, utrikes-/inrikes född och ålder under perioden 2002-2014.
Likheter mellan tidigare forskning och vår studie	<ul style="list-style-type: none"> • Kartläggning av representation i riksdagen. • Studerar förändring av representation över tid. • Använder gruppstillhörighet för att mäta representation. • Använder valtillfällena för att mäta representativitet. • Kvantitativa metoder. 				
Skillnader mellan tidigare forsknings och vår studie	<ul style="list-style-type: none"> • Tidigare forskning studerar åsiktsrepresentation, rollrepresentation och passiv social representation medan vi ämnar studera endast deskriptiv representation. • Tidigare forskning studerar förändring över tid, men har inte reserverat sina resultat för om det finns en eventuell tidsförskjutning i representationen. Vi ämnar studera om sammansättningen i riksdagen kan representera de röstberättigade från tidigare val bättre än de röstberättigade från samma valår, för att se om effekt föregår tid. På så sätt kommer vi att ta hänsyn till att val- och partisystem kan generera en eventuell tidsförskjutning av representativiteten. • Tidigare forskning har använt socioekonomiska faktorer för att studera representation. Vi ämnar studera om demografisk sammansättning, i egenskap av tre dimensioner (kön, utrikes-/inrikes född och ålder) representeras i riksdagen, samt hur utvecklingen av representativitet i respektive dimension sett ut under perioden 2002-2014. • Tidigare forskning använder representativitet som en förklarande faktor, exempelvis för att förklara politikernas agerande. Vår studie ämnar använda representativitet som mått för att se hur väl riksdagen verkligen representerar det svenska folket. • Tidigare forskning har kartlagt och studerat representation genom att dela in medborgarna i olika kategorier, men endast presenterat resultaten i var kategori för sig. Till skillnad från den tidigare forskningen kommer vi att lägga till en annan koppling när vi kartlägger den totala representativiteten för våra tre dimensioner. Vi ämnar summera våra tre dimensioner för att presentera ett resultat för den totala representativiteten. 				

Tabell 1 Sammanfattning av forskningsöversikt

3. Teori

För att studera i vilken utsträckning Sveriges riksdag representerar de röstberättigade behövs först förståelse om vad representation innebär. Studiens oberoende variabel är *demografisk sammansättning*. Vi ska undersöka om den, *via val och partier*, påverkar den beroende variabeln *representationens sammansättning*. *Representativiteten* är förhållandet mellan den demografiska sammansättningen hos de röstberättigade och representationens sammansättning. Förhållandet förklaras bland annat med Karlssons (2014) definition av deskriptiv representation. Den oberoende variabeln förklaras med hjälp av Hofstens (1982) forskning kring demografi och dess förändringar. Mekanismen, som är parti- och valsysteem, används för att förklara vad som kan påverka, begränsa eller främja den oberoende variabelns påverkan på den beroende variabeln. Mekanismen definieras med hjälp av Sveriges valsysteem och partiernas nomineringsprocesser samt Pippa Norris' (1996) modell om politisk rekrytering. I detta kapitel presenteras även de teoretiska argument som leder fram till denna studies tre hypoteser samt uppsatsens analysmodell.

3.1 Representation

Politik i modern tid präglas av representation. Alla grupper önskar representation, allt fler politiska system erbjuder genom demokratisering möjligheter till representation och regeringar använder representation för att få legitimitet. Representationens popularitet i dagens samhälle kan förklaras med att det ofta förknippas med koncepten och idéerna om vad demokrati, frihet och rättvisa är. Trots det har representation, både som begrepp och praxis, väldigt lite att göra med demokrati och frihet. Representation behöver nämligen inte betyda en representativ regering. En kung kan exempelvis representera en nation, likaså en ambassadör och offentliga tjänstemän kan ibland representera staten. Institutioner kan alltså förkroppsliga någon form av representation utan att ha något att göra med politiskt styre (Pitkin 1972, s. 1-2).

Begreppet representation, specifikt om det syftar till en individ som representerar en annan individ, är i huvudsak ett modernt begrepp. Ända sedan det antika Grekland har människor representerat varandra utan att kalla det representation. Den moderna tillämpningen framträdde runt 1200- och 1300-talet då människor som sändes för att delta i både kyrkoråd och i det engelska parlamentet så småningom kom att ses på som representanter. Initialt var varken begreppet eller institutionerna det tillämpades på länkade till val eller demokrati. Inte heller var representation ansedd som en fråga om rätt. Först på 1600-talet, i England, började

representativ demokrati att prägla parlamentet, då medborgare fick rätten att rösta fram representanter till parlamentet. Det var under denna tid begreppet kom att förknippas med idéer om självstyre och demokrati (Pitkin 1972, s. 2-3).

Med tanke på vikten av begreppet, och frekvensen av dess användning i politiken, har begreppet analyserats förvånansvärt lite. Hanna F. Pitkin (1972, s. 4) frågar sig om detta beror på att det är en av de fundamentala idéer som tas så för givet att de slipper undan noggrann granskning. Eller har dess komplexitet har avskräckt analys? Bristen på analys kring begreppet har lett till att det kan råda meningsskiljaktigheter kring hur begreppet egentligen ska definieras. Nadia Urbinati (2006, s. 17-24) menar att representation är ett verktyg för folket att kontrollera politiken och ett försök till ett substitut för direkt demokrati. Hon har utvecklat en politisk representationsteori som kan förknippas med modern representativ demokrati och som beskrivs som en dynamisk process där representationen återskapas av politiska processer. Representationen är inte en redan befintlig enhet utan den ska formas efter folket och får sin legitimitet av de fria valen. Jane Mansbridge (2003, s. 516) förklarar representation som ett löfte eller försäkring mellan väljaren och representanten. Maktrelationen dem emellan utmärks av ett ömsesidigt förhållande där representanten ger ett löfte till väljaren vid valtillfället och väljaren försöker då utöva makt över representanten under regeringsperioden. Vid nästa val utövar väljaren makt genom att antingen belöna representanten genom att rösta på den igen eller att straffa den och rösta på någon annan.

Representation handlar alltså i stora drag om att företräda en annan person eller en grupp och fungerar som ett verktyg för folket att kontrollera politiken. Som nämndes i tidigare avsnitt har tidigare studier (se Holmberg 1974) uppmärksammat att det finns flera typer av representation. En representant kan bland annat företräda en individs åsikter. Men om den valda representanten och väljaren inte identifierar sig med varandras åsikter kommer inte den valda med rättvisa kunna representera väljaren i alla situationer. Väljaren kan dock representeras på andra sätt och välja en representant som denne identifierar sig med när det kommer till social gruppstillhörighet (Brito Vieira & Runciman 2008, s. 66-83). Denna typ av representation kallas för *social representation* och är grunden för *deskriptiv representation*.

3.2 Social representation

Begreppet social representation definieras av sättet politiker företräder sociala grupperns intressen, där de sociala gruppernas förekomst i den politiska arenan en viktig komponent.

Sociala grupper varande i politiken definieras som närvarande eller frånvarande. Närvaron i politiken sätts ofta i relation till gruppens andel i befolkningen. Inom begreppet social representation görs en viktig distinktion mellan aktiv och passiv representation. Aktiv social representation fokuserar på representanters aktioner medan den passiva, även kallad *deskriptiv representation*, syftar till sociala grupper närvaro i politiken (Karlsson 2014, s. 152). Vår studie kommer endast att fokusera på den passiva sociala representationen, det vill säga deskriptiv representation.

3.2.1 Deskriptiv representation

Deskriptiv representation är när ett representativt organ korresponderar med det den representerar utan att förvränga sig själv. Enligt Mansbridge (1999, s. 629) är deskriptiv representation när representanten är precis som den grupp av människor denne representerar. Det innebär att representanten ska *vara* någon, exempelvis kvinna eller utrikes född, istället för att *göra* något (Pitkin 1972, s. 60). Representationen gäller inte endast synliga preferenser som kön eller hudfärg, utan även egenskaper, erfarenheter och upplevelser. Det kan till exempel vara att en politiker representerar de från den ort denne är uppvuxen eller de som denne delar yrkeserfarenhet med.

Förespråkare för deskriptiv representation menar att det mest naturliga med demokrati är att de beslutande församlingarna ska spegla folket utan förvrängning. Ideal demokrati kräver att lagstiftarna är utvalda så att de exakt motsvarar hela nationen och att de ska tänka, känna, agera och argumentera som folket i stort. John Adams argumenterar exempelvis under den amerikanska revolutionen för att en lagstiftande församling bör vara ett exakt porträtt av hela folket. I samma anda talar James Wilson och Edmund Burke, som båda målar upp bilden av att den lagstiftande församlingen ska vara ett exakt eko av folkets röst och att ett representativt organs dygd, ande och väsen avgörs av hur väl den liknar nationen. Om detta ska vara möjligt måste alla grupper av människor återfinnas hos den beslutande makten eftersom tankar, känslor och agerande utgår från våra erfarenheter. Detta angreppssätt till begreppet representation är annorlunda från det formalistiska tillstånd det vanligtvis finns i. Här betyder inte representation auktoritet eller någon form av agerande. Istället beror det på representantens egenskaper, vad denne är snarare än vad denne gör. I politiska termer handlar deskriptiv representation inte om vad den beslutande församlingen gör, utan om hur den är sammansatt (Pitkin 1972, s. 60-62).

Enligt Sören Holmberg och Mikael Gilljam (1987, s. 309-310) påverkas svenska väljares politiska åsikter i hög grad av socioekonomiska faktorer. De menar att sambandet mellan yrkestillhörighet och partitillhörighet alltid varit en av grundpelarna i det svenska partisystemet. Andra socioekonomiska faktorer som spelar en avgörande roll för väljarnas röstningsbeteende under 1980-talet är geografiska, religiösa och könade faktorer. Var och hur en människa bor, hur religiös denne är, samt vilken könstillhörighet personen har tenderar att påverka hur personen röstar i politiska val.

Politiska val finns till för att medborgarna ska kunna välja vilka kandidater som ska representera deras åsikter i de beslutsfattande församlingarna. Anne Phillips (2000, s.11) menar att väljare sällan har tillräckligt med kunskap om kandidaterna för att kandidatens kompetens ska ligga till grund för valet av representant. Istället har väljarna en tendens att rösta på de som delar samma sociala erfarenheter som de själva, snarare än de som besitter kunskap. Representanten väljs därmed utifrån premissen att dennes personliga egenskaper och erfarenheter väcker förtroende. När det kommer till deskriptiv representation bygger väljarnas förtroende på att den politiska representanten tillhör samma sociala grupp som väljaren. Den sociala gruppens gemenskap kan utgöras av både geografiska faktorer och samhörighetsfaktorer. De kan till exempel tillhöra samma valkrets eller stad, ha samma intressefrågor eller bära samma erfarenheter, såsom HBTQ-frågor eller att ha flytt från krig. Anledningen till att social gemenskap är viktigt för förtroendebyggandet är att dessa egenskaper inte utgörs av band som knutits i politiskt syfte utan att detta är egenskaper som individen skulle haft även utanför den politiska arenan (Manin 2002, s. 218). Att en politiker tillhör en viss grupp av människor kan därmed vara gynnsamt då chansen att väljare som tillhör samma grupp vill att kandidaten ska representera dem på den politiska arenan. Därmed ökar chansen att få dessa personers röster. Med denna logik bör exempelvis HBTQ-personer i regel hellre rösta på en person som själv representerar HBTQ, en utrikes född i regel rösta på en annan som är utrikes född, en kvinna rösta på en kvinna och så vidare. Det betyder i sin tur att om befolkningens sammansättning förändras kommer valresultatet att variera.

Sammanfattningsvis handlar deskriptiv representation om hur den folkvalda församlingen är sammansatt snarare än hur den agerar. Perfekt deskriptiv representation innebär att olika gruppers sammansättning överensstämmer med samma gruppers sammansättning i den folkvalda församlingen. Vår studies teoretiska argument motiverar att individer i sociala grupper tenderar att i högre grad rösta på personer tillhörande samma grupp. Det gör att

förändringar i sociala grupper sammansättning och storlek påverkar valresultaten.

Exempelvis bör sammansättningen av de röstberättigade Sverige påverka vilka som röstas in i Sveriges riksdag. Med anledning av det är *demografisk sammansättning* vår oberoende variabel och vi avser att studera vilken påverkan den demografiska sammansättningen av de röstberättigade har på sammansättningen i Sveriges riksdag.

3.3 Demografisk sammansättning

Enligt Erland Hofsten (1982, s. 11-12, 92) är demografi vetenskapen om befolkningen.

Demografins uppgift är att studera befolkningens struktur, storlek och utveckling, med särskilt intresse för dödlighet, fruktsamhet och migration. Den demografiska sammansättningen kan därmed delas in i demografiska grupperingar och visa hur befolkningen är sammansatt. Vid studier av demografi är utgångspunkten numeriska data om befolkningen i ett avgränsat geografiskt område. För att få reda på befolkningens struktur och storlek samlas det statistiska datamaterialet in via total- eller folkräkningar samt genom registrering av inträffade händelser, som exempelvis födelser, dödsfall, flyttningar, äktenskap och skilsmässor. Att studera demografisk sammansättning kan därmed handla om att studera olika demografiska grupper storlek, struktur och utveckling inom en befolkning. Utvecklingen, eller förändringen, av demografien kan ske på flera sätt. Att införa vaccinering, införa reformer som gör det lättare för människor att studera på högre nivå eller beslut om att öppna eller stänga ett lands gränser är åtgärder som kan påverka befolkningsutvecklingen i ett land. Med befolkningsstatistik som ger information om fördelning i populationer går det att jämföra olika populationer med varandra, samt göra jämförelser över tid.

Den demografiska utvecklingsprocessen kan förklaras av fyra stadier, som befolkningar tenderar att genomgå. Det första stadiet karaktäriseras av hög dödlighet och lika hög fruktsamhet, samt en obetydlig folkökning. Det andra stadiet har en fallande dödlighet men en hög fruktsamhet vilket leder till en kraftig folkökning, medan det tredje stadiet har en fallande fruktsamhet, men också en fallande dödlighet, och därmed en fortsatt folkökning. Det fjärde har en låg dödlighet men även en låg fruktsamhet, vilket gör att befolkningsmängden stagnerar. Utvecklingsländer befinner sig oftast i det andra och tredje stadiet medan industriländer befinner sig i det fjärde stadiet. Ibland talas det även om ett femte steg. I detta steg är dödligheten låg men fruktsamheten lägre, vilket gör att befolkningsmängden minskar, såvida inte en betydande invandring sker (Hofsten 1986, s. 133, 161, 177).

Hofsten (1982, s. 13-14) argumenterar för att demografi kan utgöra både en beroende och oberoende variabel. Att demografi är en beroende variabel innebär att samhället inverkar på befolkningsutvecklingen, medan om det är en oberoende variabel så är det befolkningsutvecklingen som påverkar samhällets utveckling. Oavsett vilken typ av variabel befolkningen utgör får dess utveckling följas på olika samhällsområden. Det innebär att vissa intressefrågor behöver prioriteras högre till följd av befolkningsutveckling. Exempelvis behöver migrationsfrågor prioriteras vid en befolkningsökning till följd av ökade flyktingströmmar och äldreomsorgen behöver ses över till följd av en åldrande befolkning.

Demografisk sammansättning handlar alltså om hur befolkningen är sammansatt när det kommer bland annat till storlek och grupperingar. När den demografiska sammansättningen ändras i ett samhälle förändras också preferenserna i politiken eftersom medborgarnas intressefrågor blir annorlunda. För att befolkningen ska kunna påverka politiken finns val. I Sverige röstar vi på partier och politiska kandidater som ska representera vår politiska ståndpunkt i riksdagen. Eftersom de röstberättigade röstar fram riksdagsledamöter i riksdagen är den demografiska sammansättningen en politisk angelägenhet för politiska partier, då individer i större utsträckning förväntas rösta fram på kandidater tillhörande samma sociala grupp. Men vad är det som garanterar att det finns kandidater från alla demografiska grupper att faktiskt rösta på? Och om det finns kandidater att rösta på, vad främjar eller begränsar deras möjligheter att få representera?

3.4 Partier och val

I Sverige är representativ demokrati grundlagsstadgat. I Regeringsformen (RF) står det att riksdagen ska representera folket (Holmberg 2014, s. 93). En av den representativa demokratis grundtankar är att representation ses som frihet i att inte behöva engagera sig i politiken – att medborgarna endast ska behöva välja några få representanter för att representera resten av gruppen i de beslutandeförsamlingarna (Phillips 2000, s. 46-47). Eftersom människan är mer än bara politisk, ställs krav formade efter väljarskarans idéer och beteenden på representationen (Pitkin 1972, s. 1-2). Det betyder att väljarna tar hänsyn till mer personliga drag än de politiska ledarnas ideologier när de ska välja representanter. Valstudier har visat att det finns samband mellan valresultaten och väljarskarans bakgrund. Valresultaten har dock tenderat att variera från val till val. Detta kan förklaras med att kandidaternas personliga egenskaper spelar allt större roll för väljarna. De har blivit mer benägna att rösta på en representant istället för ett parti (Manin 2002, s. 234-235).

I Sverige har vi fria val. Det innebär att ingen annan får bestämma vad den enskilde medborgaren ska rösta på. Röstberättigad är den som fyllt 18 år senast på valdagen, är svensk medborgare och är, eller har, varit folkbokförd i Sverige. Eftersom valen är direkta styr folket vilka som ska sitta i de beslutande församlingarna. Att Sveriges valsystem är proportionellt är för att det så rättvist som möjligt ska spegla folkets vilja (Valmyndigheten 2016). Det innebär dock inte att det svenska valsystemet är fullständigt proportionellt. Partier som inte uppnår 4% av rösterna eller 12% i en valkrets utesluts i och med fyraprocentsspärren. Under den första tiden med det här valsystemet ansågs inte det vara ett problem då väldigt få partier uteslöts. Under de senaste valen har dock spärren bidragit till en snedvridningseffekt då antalet partier utanför spärren har ökat (Hermansson 2010, s. 70-71). Om väljaren lagt sin röst på ett parti som inte tar sig över fyraprocentsspärren, kommer inte den representanten som väljaren la sin röst på att finnas i riksdagen för att representera denna. Spärren begränsar alltså väljarens möjlighet att få bli representerad i politiken. Fyraprocentsspärren verkar även som en tröghet i den politiska processen.

3.4.1 Sveriges valsystem

I Sverige har vi använt samma proportionella valsystem sedan 1970-talet och sedan 1990-talet sker valen vart fjärde år. Medborgarna är indelade i 28 valkretsar efter var de är bosatta och de röstar på ett parti, men har även möjlighet att rösta på kandidater som är utsedda per valkrets (Hermansson 2010, s. 69). Partierna nominerar sina kandidater på valsedlarna, detta för att kontrollera vilka som kan komma att företräda partiet i riksdagen. Om partierna lämnar nomineringen blank får väljaren själv skriva dit namnet på vem de vill ska representera dem (Valmyndigheten 2016).

Hur många mandat en valkrets får i riksdagen fördelas proportionerligt efter antal röstberättigade i valkretsen (Hermansson 2010, s. 70), detta för att riksdagen ska bestå av representanter från hela landet. En valkrets kan alltså ha flera kandidater representerade i riksdagen. Antalet av valkretsens mandat som partierna får baseras på hur många röster de får i valet. Att valsystemet är proportionellt främjar den deskriptiva representationen då alla väljare har lika stor möjlighet att få sin representant vald. Det kan sättas i motsats till majoritetsval som begränsar den då endast en person från varje valkrets utses.

3.4.2 Nomineringsprocessen

En ytterligare aspekt som kan påverka den deskriptiva representationen är partiernas nomineringsprocesser. I den parlamentariska demokratin bygger den deskriptiva representationen på ett förtroende mellan väljarna och de politiska partierna. Detta förtroende baseras på att representanten tillhör samma sociala kollektiv som väljaren. Därför spelar ledarnas personlighet en stor roll och det är därför viktigt för partierna att bygga upp en positiv image kring kandidaterna (Manin 2002, s. 208, 218).

1994 drev Sveriges Socialdemokratiska kvinnoförbund igenom Varannan damernas. Det innebär att alla socialdemokratiska valsedlar och grupper tillsatta av partiet bestod av hälften kvinnor och hälften män (S-kvinnor u.å.). Varannan damernas visar att partiernas nomineringsprocesser har betydande påverkan på den deskriptiva representationen. I det här fallet gynnas den deskriptiva representationen av kön, men exemplet visar även hur stor påverkan partierna har på representationen. Även om det egna partiet har inflytande i och med nomineringsprocessen är personröstningen en förutsättning för att representationen ska ändras. Partiet kan nominera varannans men resultatet påverkas av hur väljarna röstar vid valet.

3.4.3 Norris rekryteringsmodell

Pippa Norris (1996, s. 195-196) har utvecklat en modell för rekryteringen av ledamöter. Rekryteringsprocessen är en av delarna i hennes modell, de andra är det politiska systemet och partiernas rekryteringsstruktur. Modellen förklarar processen från valbara till valda ledamöter och vad som påverkar utgången. Först måste individen kvala in som valbar. Det innebär att den måste klara av åldersgränsen och andra eventuella krav. Sedan måste den valbara individen känna motivation i att engagera sig politiskt. Gör individen detta är den inte längre bara valbar, den är en aspirant. För att påverka vilka aspiranter som blir kandidater finns fungerar partierna som gatekeepers. För att kunna bli en kandidat måste personen därmed bli nominerad av sitt parti. Det är efter det som valsystemet kommer in som en faktor, när väljarna ska rösta på kandidaterna. Den person som gått igenom alla stegen och fått tillräckligt antal röster blir en ledamot.

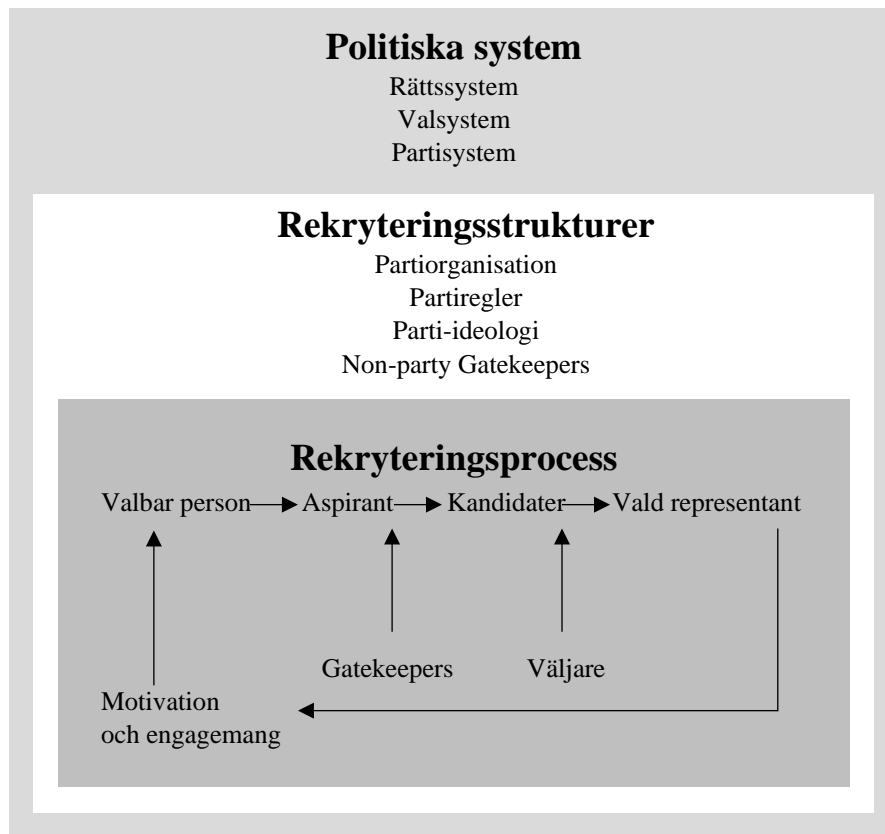

Bild 1 Norris' rekryteringsmodell

Norris' modell kommer i denna uppsats att användas som ett verktyg till analysen, den är inte uppsatsens analysmodell. Vi kommer att använda modellen för att resonera kring undersökningens resultat.

3.5 Analysmodell

Sammanfattningsvis är representation ett verktyg för folket att kontrollera politiken samt ett försök till substitut för direkt demokrati. Representationens legitimitet skapas av fria val och är en försäkring mellan väljaren och representanten. Det är vid val som väljaren utövar sin makt på representationen. I modern tid vill nästan alla bli representerade i de beslutande församlingarna, dels för att representation förknippas med demokrati och frihet men även rättvisa.

Politiska val finns till för att medborgarna ska kunna välja vem som ska representera dem i politiken. Deskriptiv representation innebär att en representant och en väljare tillhör samma sociala grupp. Personer som tillhör samma sociala grupp tenderar att bära på samma erfarenheter och därför intressera sig för samma politiska frågor. När det kommer till deskriptiv representation bygger väljarnas förtroende på att den politiska representanten

tillhör samma sociala grupp som väljaren. Med denna logik bör en väljare tillhörande en viss demografisk grupp i regel rösta på en kandidat tillhörande samma demografiska grupp att representera denne.

Vid studier av befolkningens sammansättning, demografi, kan andelen medborgare i demografiska grupper kartläggas. Som vi tidigare har nämnt tenderar väljarna att välja en representant som tillhör samma sociala grupp som sig själv, därför bör en förändrad sammansättning av grupper i befolkningen leda till att valresultaten varierar och därmed sammansättningen i representationen. Om väljarna väljer sin representant utifrån denna logik, och eftersom Sveriges valsysteem är proportionellt, borde riksdagens sammansättning vara en tydlig avspeglning av folket. Valsystemet, fyraprocentsspärren och partiernas nominering av kandidater kan antingen begränsa eller främja den deskriptiva representationen. En grupps representation i riksdagen beror på vilka partierna väljer att nominera som kandidater i valet och vilka medborgarna röstar på. Tidigare har forskare endast studerat enskilda dimensioner av representation, exempelvis hur ålder, yrke och utbildning har representerats och angivit representativiteten för varje dimension enskilt. Vi kommer att analysera representationen på liknande sätt men även den totala representativiteten. Detta för att få en mer sammanhållen bild av representationen. Utifrån detta formuleras följande hypotes om deskriptiv representation i Sverige:

Hypotes 1: De röstberättigades demografiska sammansättning återspeglas i riksdagens sammansättning

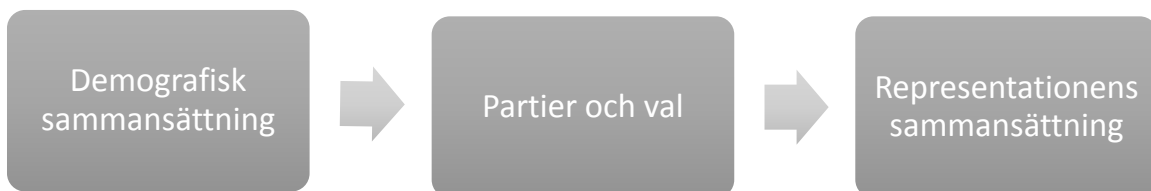
De teoretiska argumenten mynnar ut i antagandet att demografiska förändringar borde påverka representationens sammansättning via partier och val. Förändringar i samhällets demografi gör att olika intressefrågor måste prioriteras vid vissa tidpunkter. Det ställs krav på partierna att tillmötesgå dessa prioriteringar för att vinna medborgarnas förtroende. Partiernas nomineringar måste därmed följa de demografiska förändringarna för att förändringarna ska synas i representationen. På så sätt förväntas en demografisk förändring i samhället, som innebär förändring i de röstberättigades sammansättning, leda till att även den representativa församlingens sammansättning förändras på liknande sätt via val och partiernas rekryteringsprocesser. Eftersom vi har haft samma val- och partisystem i Sverige sedan 1970-talet kan representativitetens förändring förväntas vara stabil över tid. Med detta som bakgrund formuleras följande hypotes om utvecklingen av deskriptiv representation i Sverige:

Hypotes 2: Den deskriptiva representationen, förhållandet mellan den demografiska sammansättningen och riksdagens sammansättning, förväntas vara stabil över tid.

Den beroende variabeln i den här studien är *sammansättning i representationen*, som i vår studie avser riksdagens sammansättning. För att mäta den använder vi oss av uppgifter om riksdagens sammansättning i tre dimensioner. Vi har valt att analysera representativiteten beträffande kön, ålder och utrikes- och inrikes födda. De tre dimensionerna delas in i kategorier. Kön delas in i man eller kvinna, utrikes- eller inrikes född och ålder delas in i 18-29, 30-49, 50-64 och 65+. Andelen ledamöter i respektive social grupp anges i procent.

Den oberoende variabeln är *demografisk sammansättning*. I denna studie avser demografisk sammansättning den demografiska sammansättningen hos de röstberättigade. Även denna variabel analyseras utifrån samma tre dimensioner som den beroende variabeln: kön, utrikes- och inrikes födda och ålder. Kategorierna inom dimensionerna är också de samma som de i den beroende variabeln. Andelen röstberättigade medborgare i respektive kategori kommer att anges i procent.

Förhållandet mellan den beroende variabeln och den oberoende variabeln ger den deskriptiva representativiteten. Den deskriptiva representativiteten uttrycker proportionaliteten mellan den demografiska sammansättningen hos de röstberättigade och representationens sammansättning. Relationen mellan variablerna, och därmed den deskriptiva representativitet, kommer att mätas med hjälp av ett index, som förklaras mer utförligt i metodkapitlet. Indexet varierar mellan värdet 100%, som indikerar fullständig proportionalitet, och 0%, som indikerar fullständig avsaknad av proportionalitet.

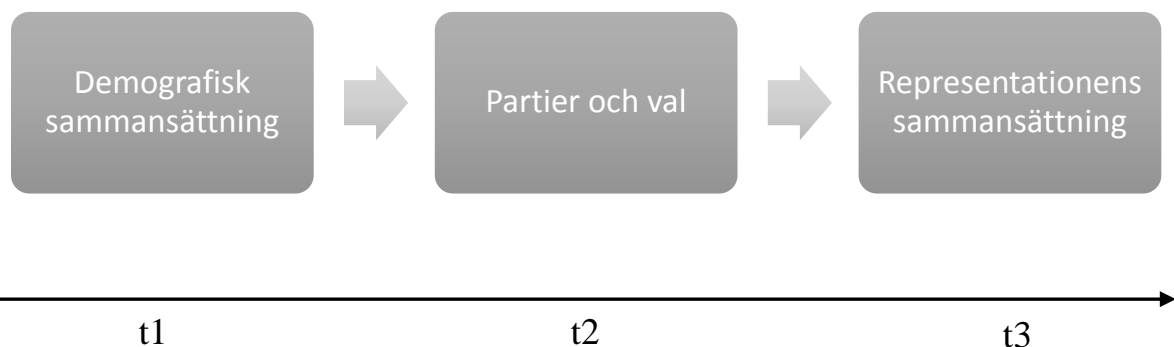

Figur 1 Analysmodell

Det är ungefär såhär som den traditionella modellen ser ut. Men eftersom det kan dröja en tid innan den demografiska sammansättningen får genomslag och därmed påverkan på

sammansättningen i representationen kommer vi att lägga till ett en tidsförskjutning i vår analys. Det innebär att vi kommer att kunna analysera om den beroende variabelns värde vid $t=3$ påverkas av den oberoende variabelns värde vid $t=1$ genom valet som sker vid $t=2$ (se Figur 2). Den perfekta representationen är när differensen mellan den oberoende och den beroende variabeln är lika med 0, att representationen är helt överensstämmande med den demografiska sammansättningen. Frågan är då om återspeglingsen får en bättre överensstämmelse med en tidsförskjutning. Norris' rekryteringsmodell kan förklara den möjliga tidsförskjutningen i representationen eftersom politiska system, rekryteringsstrukturer och rekryteringsprocesser kan bidra till en tröghet i de politiska processerna. Vi ska utföra analysen med hjälp av laggade variabler för att se om det finns en tidsförskjutning i förhållandet mellan variablerna.

Figur 2 illustrerar den analysmodell som kommer att tillämpas i uppsatsen.

Figur 2 Analysmodell med tidsförskjutning

Hypotes 3: Det finns en tidsförskjutning i den deskriptiva representativiteten.

4. Metod

I detta kapitel kommer vi att redogöra och motivera val av metod. För att kunna mäta representativitet använder vi oss av kvantitativ metod. Med hjälp av Gallagher index räknar vi ut disproportionaliteten som sedan omvandlas till proportionalitet. Vår huvudsakliga metod är formeln från Gallagher index som presenteras närmare i nästa avsnitt. Resultaten från Gallagher index för varje dimension och år förs sedan samman med hjälp av en formel som används för att få en sammantagen indikation på proportionalitet per år. Analysen

kompletteras även med en metod för att beräkna om det finns ett en tidsförskjutning i representativiteten.

4.1 Gallagher index

Vi kommer att använda Gallagher index för att mäta proportionaliteten mellan den demografiska sammansättningen av röstberättigade i Sverige och sammansättningen av riksdagsledamöterna i Sveriges riksdag. Vid bedömning av olika valsystem nämns alltid proportionalitetsprincipen. Trots det diskuteras definitionen av proportionalitet relativt sällan, samma gäller för hur vi bör mäta det. Olika metoder för att mäta proportionell representation producerar olika resultat. Eftersom begreppet proportionalitet definieras på olika sätt beror metodens relevans på vilken definition som används (Gallagher 1991, s. 33).

Metoden som används för att mäta proportionalitet används syftar till att indikera i vilken utsträckning som fullständig proportionalitet förekommer. Michael Gallagher, som utvecklat indexet, utvärderar i sin artikel *Proportionality, Disproportionality and Electoral systems* (1991) sex metoder som används för att fördela platser till parter i beslutande församlingar i de flesta europeiska länder. De första fem metoderna är kända som "highest average methods" och innebär att varje parts röstvärde divideras med lämpligt tal från en förutbestämd sekvens som beror på hur många platser parten redan tilldelats. Därefter tilldelas nästa plats i varje steg till den part som har det högsta genomsnittet. Det som skiljer metoderna från varandra är koefficienterna som de använder som nämnare (Gallagher 1991, s. 34).

Gallagher index mäter skillnaden mellan andelen röster varje parti får och andelen platser varje parti slutligen får i den beslutande församlingen. Det mäter även den kollektiva disproportionaliteten, motsatsen till proportionalitet, för alla partier i ett specifikt val. Ett mått på disproportionalitet är dock även ett mått på proportionalitet. Den kollektiva disproportionaliteten ger en kvantitativ indikation som sedan kan användas vid jämförelse med andra proportionalitetsnivåer från olika val och valsystem. Gallagher index väger avvikelser med sitt eget värde, vilket skapar ett index som kan visa 0–100. Ju större skillnader mellan rösterna och procentandelen av platser summerade över alla parter, desto högre siffra visar Gallagher index. Det innebär att ju högre indexvärde, desto större är disproportionaliteten. Perfekt proportionalitet är om indexet visar 0. Till skillnad från andra index är Gallagher index mindre känsligt för små skillnader (Gallagher 1991, 40-41), något

som är positivt för reliabiliteten, då ett eventuellt slarvfel inte ger alltför stor påverkan på resultatet.

Vi använder Gallagher index eftersom den tillåter oss att jämföra proportionalitetsnivåer med varandra. Vår ambition är att med indexet analysera den demografiska sammansättningens påverkan på den deskriptiva representationen i tre demografiska dimensioner i fyra val. Med hjälp av Gallagher index kommer vi att kunna se öknings- och minskningar av proportionaliteten i de demografiska dimensionerna över tid, samt jämföra dessa med varandra. Gallagher index beräknas genom att ta kvadratroten av halva summan av kvadraterna av skillnaden mellan procent av röster och procent av mandat (ledamöterna) för varje politiskt parti (Gallagher 1991, s. 40-41).

$$LSq = \sqrt{\frac{1}{2} \sum_{i=1}^n (V_i - S_i)^2}$$

LSq = Relativ disproportionalitet mellan mottagna röster och platser som tilldelats i en lagstiftande församling

$$\sum_{i=1}^n = \text{summan av } n$$

V_i = Andel röster

S_i = Andel platser i lagstiftande församling

För att förstå representativiteten bättre kommer vi att presentera resultaten utifrån *proportionalitet* istället för *disproportionalitet*. Därför har vi lagt till uträkning för att behandla de siffror vi får ut av Gallagher index. För att beräkna proportionaliteten tar vi 1 – LSq. Det innebär att om disproportionaliteten för exempelvis utrikes-/inrikes födda är 3,4% beräknas proportionaliteten genom 1 – 0,034. Resultatet blir då 0,966. Det betyder att representativiteten för utrikes-/inrikes födda är 96,6%.

4.2 Beräkning av total representativitet

För att sammanföra dimensionerna och få ett totalt resultat på proportionaliteten per år använder vi oss av följande formel: $Q_i = X_i/100 * Y_i/100 * Z_i/100$.

Q = den totala proportionaliteten

$i = \text{valåret}$

$X = \text{proportionaliteten i dimension X}$

$Y = \text{proportionaliteten i dimension Y}$

$Z = \text{proportionaliteten i dimension Z}$

Enligt Gerardo L. Munck (2009, s. 30, 50 & 71) måste dimensionernas värden multipliceras, och inte adderas, för att förstås tillsammans som en helhet. Han använder sig av ett index som multiplicerar dimensioner som mäts med värden mellan 0 och 1. Med denna metod kan inte värden på olika dimensioner kompensera varandra. Ett högt värde på en dimension kompenserar inte ett lågt värde i en annan dimension, vilket är fallet när värden adderas till ett index. Samtidigt blir resultaten interaktivt med multiplikation då ett lågt värde drar ner det totala resultatet. Med den här formeln påverkas inte dimensionernas resultat varandra, men de påverkar slutresultatet. Med multiplikation får inte ett lågt värde lika stor effekt på ett högt värde som när de adderas. Med addering kan resultaten kompensera för varandra och som vi tidigare nämnt ska det inte finnas samband mellan dessa dimensioner. Därför är formeln med multiplikation att föredra för denna studie.

4.3 Komparation

Vår studie tillämpar även en komparativ design i analyserna. En komparativ studie kan exempelvis undersöka och jämföra länder, regioner eller personer med varandra (Halperin & Heath 2017, s. 153). Vår studie är komparativ eftersom proportionalitetsnivåerna kommer att jämföras med varandra och över tid. Med hjälp av den komparativa metoden kommer vi att kunna uttala oss om representativiteten ökat eller minskat över tid. Vi kommer att jämföra de olika dimensionerna med varandra för olika år, men även jämföra den totala representativiteten per år. Detta för att kunna uttala oss om representativitetens utveckling.

4.4 Tidsförskjutning

För att reservera resultaten för tidsförskjutning kommer vi att göra en tidsförskjuten operationalisering som bygger på att orsak föregår effekt i tid. Det innebär att vi kommer att kontrollera om sammansättningen i riksdagen representerar de röstberättigade från ett tidigare val i större utsträckning än vad de representeras vid samma val, vilket skulle indikera att partier och valsystem genererar en tidsförskjutning i riksdagens återspeglning av de röstberättigade. För att få fram resultat om tidsförskjutning kommer vi att jämföra representativiteten genom att räkna ut proportionaliteten med sammansättningen i riksdagen

för ett år och de röstberättigade från tidigare år. Detta tillvägagångssätt benämns som laggnings av variabler. För att få fram detta kommer vi att använda Gallagher index och byta ut andelen röstberättigade till ett tidigare år än andelen ledamöter. Detta görs för samtliga val. Vi räknar även ut den totala representativiteten med hjälp av formel två. Efter det kommer vi att jämföra original representativiteten med den tidsförskjutna i både total representativitet och per dimension. Med hjälp av metoden tar vi reda på om representativiteten ökar respektive minskar om vid användning av laggade variabler. Om det finns en tidsförskjutning i representativiteten kommer resultatet ändras i förhållande till representativiteten utan lagg.

4.4 Material

Vårt material består av kvantitativa data i form av statistik från SCB. SCB har en statlig uppgift att utveckla, framställa, sprida och samordna statlig statistik. De samlar in sin statistik från andra statliga myndigheter. Statistiken är offentlig och går att hämta på SCB:s webbplats (Eliasson 2014, s. 53-55). Sedan 1973 samlar SCB vid valår in valresultat tillsammans med andra fakta om valdeltagande och röstbeteende. De använder sig av data från Valmyndighetens register över alla röstberättigade och resultaten av rösträkningen och från Länsstyrelsen hämtar de uppgifter om valdeltagande. SCB omvandlar sedan uppgifterna till statistik. Den färdiga statistiken visar hur många personer som får rösta i valet, hur stor del av dem som har röstat respektive inte, hur många röster de olika partier har fått, hur personrösterna fördelats på kandidaterna, hur mandatet fördelats på partierna samt förhållandet mellan vilka kandidater som partierna nominerat och vilka av dem som blev invalda (SCB 2014).

Den statistik vi använt är hämtad från SCB:s statistikdatabas 21 april 2017. Vi har hämtat statistik om kön, ålder och utrikes- och inrikes födda hos röstberättigade och riksdagsledamöterna från år 2002-2014. Anledningen till att vi valt att använda statistik på röstberättigade istället för befolkningsstatistik är både för att det finns röstberättigade som inte är folkbokförda i Sverige, men även för att det finns folkbokförda som inte röstberättigade. Röstberättigade finns endast vid valtillfället, t.ex. om en person fyller 18 år på valdagen räknas denne som röstberättigad vid valtillfället men inte tidigare det året.

4.4.1 Avgränsningar och urval

I vår undersökning är demografisk sammansättning den oberoende variabeln. Som tidigare nämnts står det i Regeringsformen att "Riksdagen ska representera svenska folket". Men

eftersom det endast är de som är röstberättigade enligt svensk lag som har möjlighet att delta i valet har vi valt att göra ett urval i den totala populationen svenska folket till röstberättigade personer. Därför har vi valt att använda begreppet röstberättigade som en synonym till svenska folket. En ytterligare anledning till att vi valde röstberättigade, och inte väljare eller hela svenska folket, till att representera den demografiska sammansättningen är för att röstberättigade är en mer stabil variabel och varierar i lägre utsträckning. För att öka trovärdigheten i undersökningen skulle den kunna kompletteras med en jämförelse mellan röstberättigade och exempelvis väljare.

Vi avgränsat demografisk sammansättning till tre dimensioner. Dessa dimensioner har valdes ut på grund av att de är mätbara, det finns tillförlitlig statistik och de har inga samband sinsemellan. Dessutom tillhör alla röstberättigade en kategori i respektive dimension. Dimensionerna är kön, ålder och inrikes- eller utrikes född. Det finns andra dimensioner som teoretiskt är relevanta för studier av proportionalitet. Exempelvis var ambitionen under inledningsskedet av uppsatsen att även undersöka utbildningsnivå. Men vid kontakt med SCB:s statistiker visade det sig att det inte finns uppgifter om utbildningsnivå hos de röstberättigade. En lösning på det problemet hade varit att använda statistik på hela befolkningen och räkna bort de personerna under 18 år. Det skulle innebära en felmarginal då alla boende i Sverige eventuellt inte har rösträtt och att röstberättigade som bor utanför Sverige inte skulle ingå i underlaget. Om vi skulle använt oss av befolkningsstatistiken hade det varit att se till studiens bredd istället för undersökningens tillförlitlighet. Vi valde därför bort den dimensionen för att få en mer statistisk säker analys.

4.5 Tillvägagångssätt

Det inhämtade materialet från SCB har bearbetats och analyserats i Excel. I ett första steg har graden av disproportionalitet (LSq) och graden av proportionalitet (1-LSq) beräknats med hjälp av Gallagher index, vilket illustreras i tabell 2. Detta ger indikation på i vilken utsträckning de demografiska grupperna representeras i förhållande till sammansättningen i riksdagen, alltså representativiteten. Svaret från formeln blir i heltal och omvandlas till procent av proportionalitet.

2002								
Utrikes /inrikes född	Andel röstberättigade (%)	Andel ledamöter (%)	Skillnad	Kvadrat	Summa	Dividerat med 2	Kvadratrot	Disproportionalitet/ Proportionalitet

Utrikes född	8,8	5,4	-3,4	11,56				
Inrikes född	91,2	94,6	3,4	11,56				
					23,12	11,56	3,40	0,034/0,966
Summa	100	100						

Tabell 2 Uträkning av proportionalitet med hjälp av Gallagher index för valet 2002 i dimensionen Utrikes-/inrikes född

I det andra steget har den totala representativiteten beräknats utifrån underlaget i det första steget. Tabell 3 illustrerar detta tillvägagångssätt. Där har formeln för att beräkna den totala representativiteten tillämpas tillsammans med värden från det första steget. Resultatet av beräkningarna är graden av den totala representativiteten vid varje val, vilket anges i heltal och omvandlas till procent.

År	Kön	Utrikes-/Inrikes född	Ålder	Total
2002	0,943	0,966	0,737	0,671

Tabell 3 Uträkning av total representativitet för året 2002

Till sist använder vi metoden för att analysera om det finns en tidsförskjutning, om representationen återspeglar den demografiska sammansättningen från tidigare år bättre. För att räkna ut tidsförskjutningen per dimension används uppgifter från det första steget. Beräkningar kombinerar dock representationens sammansättning för år $X + t$ och de röstberättigades demografiska sammansättning vid år X . Till exempel jämförs riksdagens sammansättning från 2014 med den demografiska sammansättningen från 2010, 2006 och slutligen 2002. Detta ger indikation om det förekommer tidsförskjutning i representativiteten mellan åren.

Lagg	2002	2010						
Utrikes /Inrikes född	Andel röstberättigade (%)	Andel ledamöter (%)	Skillnad	Kvadrat	Summa	Dividerat med 2	Kvadratrot	Disproportionalitet/Proportionalitet
Utrikes född	8,8	8	-0,8	0,64				
Inrikes född	91,2	92	0,8	0,64				
					1,28	0,64	0,80	0,008/0,992
Summa	100	100						

Tabell 4 Beräkning av lagg 2002/2010 i dimensionen Utrikes-/inrikes född

Diagram konstruerats sedan för att illustrera resultaten. Även detta görs i Excel eftersom vi slipper bearbeta statistiken i ett ytterligare program. Detta ökar tillförlitligheten eftersom det minskar risken för att mata in siffrorna fel. Efter att beräkningar är genomförda har vi fått ett resultat som består av proportionalitet per dimension och år samt den totala representationen

per år, samt om det finns en tidsförskjutning i representativiteten för respektive dimension och den totala representationen.

4.6 Tillförlitlighet

4.6.1 Reliabilitet

När en undersökning har reliabilitet innebär det att den vid upprepning under så lika förutsättningar som möjligt ger samma resultat. Ju högre reliabilitet undersökningen har, desto mer tillförlitlig anses den. Tillförlitligheten bygger på att undersökningens slutsatser ska gå att kontrollera så att de bygger på det använda underlaget (Eliasson 2013, s. 14-15). För att öka reliabiliteten i vår undersökning har vi förberett en mall inför datainsamlingen. När det är tydligt vilken data som ska in var i modellen minskar risken för mätfel. Även osäkerheten för hur undersökningen ska genomföras minskar när det finns tydliga instruktioner. För att reservera oss för slarvfel vid datainsamlingen är båda författarna medverkande. All data som registreras kontrolleras så att det inte skett misstag vid inmatningen.

Som tidigare nämnts, är statistiken insamlad från SCB. Då SCB är en statlig myndighet som har i uppgift att producera statistik utgår vi från att det är en pålitlig källa. Eftersom statistiken är offentlig kan andra söka reda på den och det innebär att resultaten är lätta att återskapa, vilket också ökar studiens reliabilitet. Då vi använder oss av statistik från en pålitlig källa minskar osäkerheten på urval och bortfall vilket gör materialet tillförlitligt. Statistiken som utgör denna studies material är offentlig och bygger på registerdata. Det medför att problem som kan aktualiseras vid urvalsundersökningar inte är aktuella för denna studie.

Anledningen till att vi avgränsat undersökningen till åren 2002-2014 är för att öka reliabiliteten. Vid kontakt med SCB:s statistiker fick vi bekräftat att det inte finns någon statistik på röstberättigade inom i de valda dimensionerna innan 2002. SCB:s förslag på lösning för att undersöka tidigare tidpunkter var att använda statistik baserad på hela befolkningen över 18 år. Vi valde bort detta alternativ eftersom det inte går att säkerställa att alla över 18 år är röstberättigade. Av SCB:s hemsida framgår även att data insamlad tidigare än 1991 inte är 100% tillförlitlig. Genom att endast använda säker statistik ökar möjligheten att återskapa resultaten och resultaten blir mer tillförlitliga.

4.6.2 Validitet

Begreppsvaliditet handlar om undersökningen verkligen mäter det som den ämnar mäta. För att uppnå en god validitet bör det säkerställas att metoden mäter det som avses mätas. För att undersökningen ska uppnå hög validitet behöver frågeställningen och syftet vara tydligt genom hela undersökningen. Detta för att vara säker på att underlaget som samlas in är relevant för undersökningen. För att öka validiteten ska även trovärdigheten i det insamlade underlaget kontrolleras (Eliasson 2013, s. 16). Denna studie uppnår god begreppsvaliditet eftersom den undersöker deskriptiv representation i Sverige genom att jämföra statistik över tre demografiska gruppers sammansättning i riksdagen med samma gruppers sammansättning hos de röstberättigade.

Det som adresseras när det kommer till *intern validitet* är om det finns andra faktorer än undersökningens oberoende variabler som skulle kunna påverka resultatet. Är den oberoende variabeln relevant för att förklara variationen på den beroende variabeln? Det handlar även om vilka andra möjliga orsaker som kan påverka variationen i den beroende variabeln. Till detta kommer också frågor om huruvida oberoende variablerna är oberoende av varandra (Halperin & Heath 2017, s. 149). Vi ökar denna studies interna validitet genom att välja dimensionerna kön, ålder och utrikes-/inrikes född, som är oberoende av varandra.

Med *extern validitet* menas i hur stor utsträckning resultatet kan generaliseras utöver den utförda studien. Går det att applicera slutsatserna på andra fall? För att kunna generalisera resultatet bör studiens urval vara så representativt som möjligt (Bryman 2011, s. 149, 168-169). Urvalen som gjorts i denna undersökning är indelningen av de röstberättigade och riksdagen i dimensioner. Eftersom hela populationen röstberättigade och ledamöter kan delas in i dessa utvalda dimensioner, de är något som alla tillhör, blir urvalet representativt. I och med detta urval förekommer inget bortfall. Därför kan resultaten generaliseras tillräckligt för att uttala sig om hela populationen röstberättigade och därmed svara på forskningsfrågan. Däremot kan forskningsfrågan endast besvaras på grund av de avgränsningar som gjorts - att endast tre dimensioner undersöks. Resultaten för denna studie går därför inte att generalisera på populationer indelade i andra dimensioner. Resultat på en analys med andra indelningar som t.ex. efter religion, hade varit svårare att generalisera eftersom den variabeln både kan variera i högre grad och är en värderingsfråga. Valet av dimensioner gör att denna studies resultat generaliseras i större utsträckning på andra länder, institutioner och andra val än om

andra dimensioner valts ut, just eftersom kön, ålder eller födelseland, i mindre utsträckning än exempelvis religion, handlar om värdering.

Denna studies resultat om eventuell tidsförskjutning kan generaliseras till institutioner i Sverige, exempelvis kommunval. Detta för att partiernas nomineringsprocesser och valsystemet ser likadant ut. Våra resultat har tagit hänsyn till en mekanism, att parti- och valsystem bidrar till en tröghet i politiska processer. Mekanismen kan eventuellt skapa en tidsförskjutning i den deskriptiva representativiteten. Möjlighet att generalisera denna studies resultat på andra fall finns så länge de institutionerna är demokratiska och har fria val.

5. Resultatredovisning & analys

I följande kapitel presenteras studiens resultat och analys. Analysernas resultat om representativitet per dimension, total representativitet, tidsförskjutning per dimension och tidsförskjutning på total representativitet illustreras med hjälp av sex stycken diagram¹. Analyserna visar i vilken utsträckning riksdagens ledamöter representerar röstberättigade. Representativiteten mäts i proportionalitet och anges i procent, där 100% innebär helt överensstämmande representation och 0% är politisk frånvaro för gruppen. En försämring innebär ett tal som minskar och närmar sig 0 och en förbättring är ett resultat som ökar och därmed närmar sig 100.

5.1 Representation av kön

Som vi kan utläsa av figur 3 varierar representativiteten för dimensionen kön mellan 92,9% och 96,4% under perioden 2002-2014. Mellan åren 2002 och 2006 ökade representativiteten från 94,3% till 96,4%. Det innebär att riksdagsledamöterna representerade de röstberättigade 2,1 procentenheter bättre år 2006 än 2002 vad gäller kön. Från år 2006 till år 2010 minskade representativiteten från 96,4% till 94,2%. Mellan 2010 och 2014 minskade representativiteten ytterligare 1,3 procentenheter, från 94,2% till 92,9%. Det visar på en nedåtgående trend från 2006 till 2014. Representativiteten beträffande kön har en variation som är både positiv och negativ. Den nådde högsta nivå 2006 och lägsta nivå 2014.

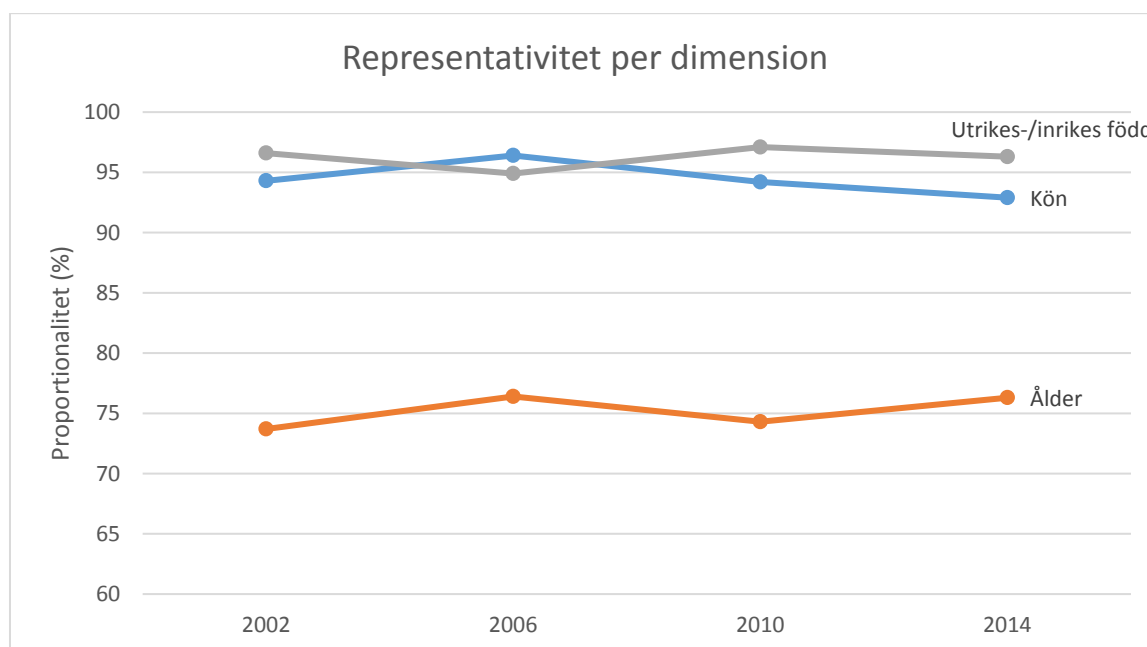
¹ Observera att diagrammen visar olika huvudenheter, minimum- och maximumtal, på y-axeln. Linjernas effekt varierar så pass lite inom sina egna intervall att exempelvis ett minimum på 50 och maximum på 100 för samtliga diagram inte hade illustrerat effekten på ett tydligt sätt.

5.2 Representation av utrikes- och inrikes född

Utfallet för representativiteten av utrikes- respektive inrikes födda visar att representativiteten varierar mellan 94,9% och 97,1%. I figur 3 går även att utläsa att representativiteten minskade från 96,6% till 94,9% mellan åren 2002 och 2006. Det innebär att den dimensionen återspeglades 1,7 procentenheter sämre 2006 än 2002. Däremot blev representativiteten bättre igen år 2010, då den ökade från 94,9% till 97,1%. Mellan år 2010 och 2014 visar dock representativiteten återigen en nedåtgående effekt då den minskar med 0,8 procentenheter. Representativiteten vad gäller utrikes- och inrikes född visar högsta nivån år 2010 och lägsta nivån år 2006.

5.3 Representation av ålder

Figur 3 visar också att representativiteten vad gäller ålder varierade mellan 73,7% och 76,4% under perioden. Den största förändringen inträffar mellan de två första tidpunkterna (2002- och 2006). Då ökar representativiteten med 2,7 procentenheter och går från den lägsta nivån till den högsta nivån under de undersökta åren. Det innebär att de röstberättigade sett till ålder, representerades sämst i riksdagen år 2002 och bäst år 2006. Till valet 2010 sjunker representativiteten till 74,3% för att sedan öka igen 2014 till 76,3%.

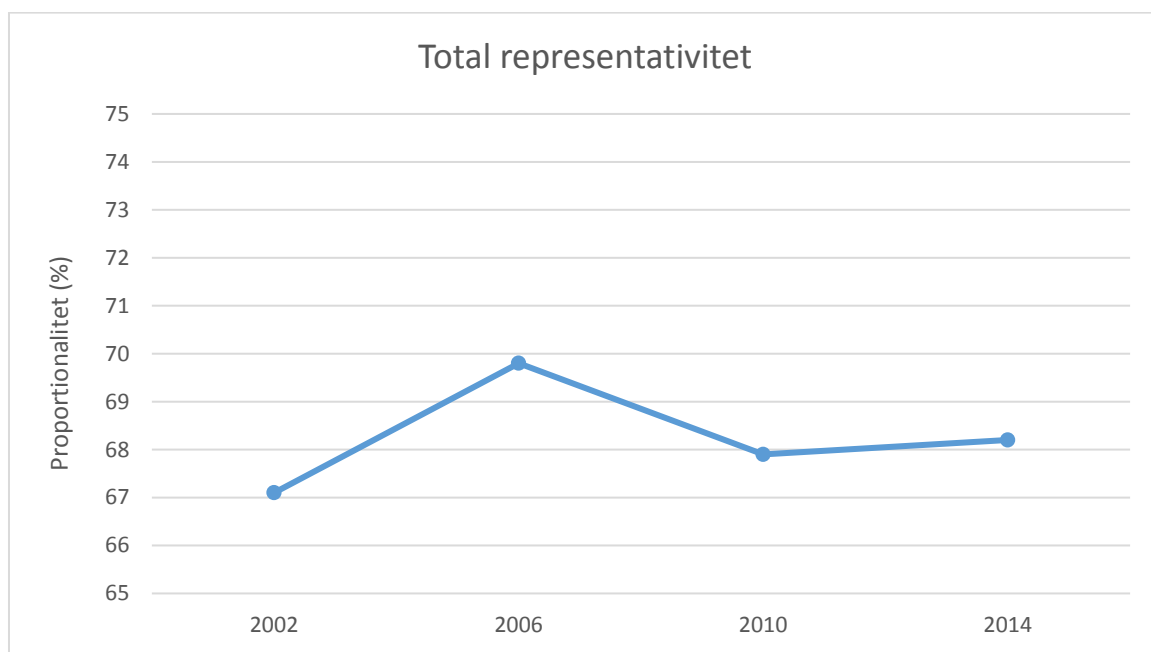

Figur 3 Representativitet per dimension

5.4 Total representativitet

I figur 4 har de tre dimensionerna förts samman och visar resultaten för den totala representationen per valår. 2002 var den totala representativiteten 67,1%. Den ökade sedan

2006 till 69,8%. Vilket betyder att de röstberättigade sett till kön, utrikes-/inrikes född samt ålder återspeglas bättre efter valet 2006. Från 2006 till 2010 sjunker resultatet till 67,9% för att sedan öka till 68,2% 2014. Den totala variationen i den totala representativiteten är 2,7 procentenheter och förändringen är som störst mellan 2002-2006.

Figur 4 Total representativitet

5.5 Resultat med reservation för tidsförskjutning

Nedan följer diagram som presenterar analyser som inkluderar tidsförskjutning i beräkningen av proportionalitet. För att utläsa om det finns en tidsförskjutning (lagg), jämförs sammansättningen i representationen för respektive valår med den demografiska sammansättningen av de röstberättigade för de tidigare valåren för att se om representativiteten är förbättras eller försämrats. För varje diagram finns fyra linjer som illustrerar hur sammansättningen av representanterna för ett år förhåller sig till sammansättningen hos de röstberättigade vid olika år. Linjen för 2014 i figur 5 visar exempelvis andelen representanter för året 2014 i förhållande till andelen röstberättigade för varje undersökningsår. Punkterna anger förhållandet mellan riksdagsledamöterna ett år med de röstberättigade från året på X-axeln. På Y-axeln visas proportionaliteten i procent.

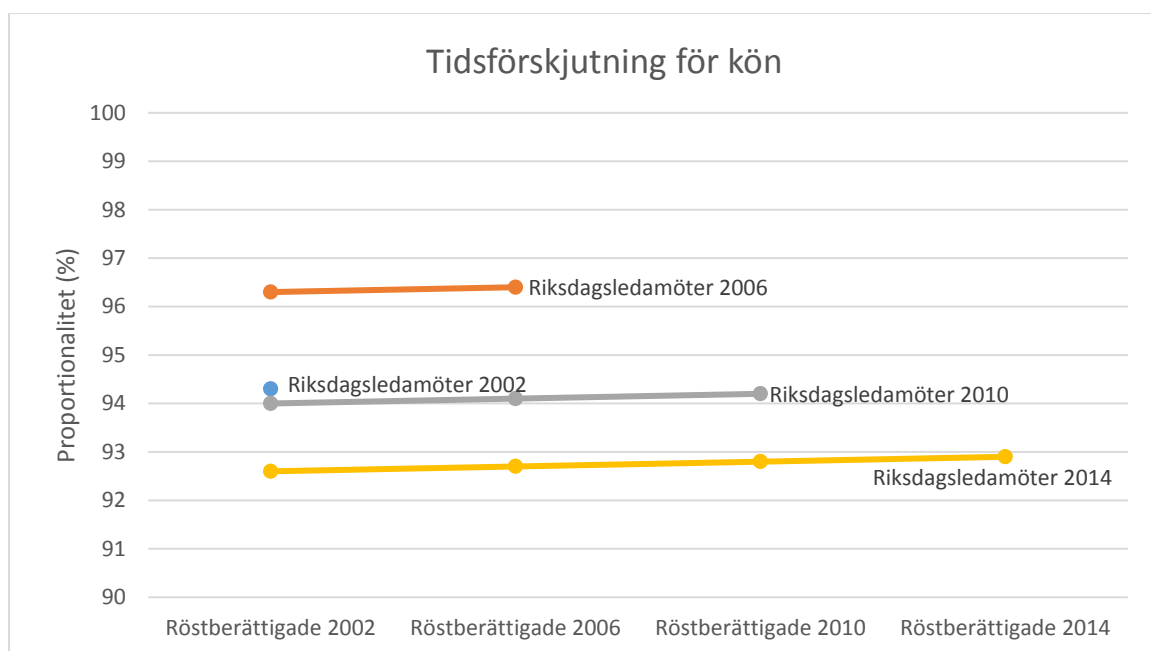
Om effekten (lutningen) är negativ finns en tidsförskjutning eftersom då återspeglar representanterna från ett år de röstberättigade från tidigare år bättre än de röstberättigade från samma år. Om effekten på linjen däremot är positiv indikerar det att återspeglingen är bättre

närmare representanternas valår och då finns ingen tidsförskjutning i valresultatet. Att effekten är positiv innebär att riksdagens sammansättning följer förändringarna i den demografiska sammansättningen.

5.5.1 Tidsförskjutning för representation av kön

Av *linje 2014* i Figur 5 går det att utläsa att riksdagsledamöterna i dimensionen kön år 2014 representerar de röstberättigade från 2010, 2006 och 2002 sämre än de röstberättigade från 2014. Det ser vi eftersom effekten på linjen är positiv. Representativiteten för dimensionen kön år 2014 var 92,9%, men när vi jämförde representationen för ledamöterna 2014 med de röstberättigade från tidigare år blev överensstämmelsen sämre, som lägst 92,6% år 2002. Det indikerar att det inte finns en tidsförskjutning för riksdagens sammansättning år 2014 i dimensionen kön. *Linje 2010* visar representationen efter valet 2010 i förhållande till de röstberättigade 2006 och 2002. Precis som linjen 2014 är effekten även på linjen 2010 positiv. Det innebär att det inte finns någon tidsförskjutning i representativiteten för representanterna år 2010 i dimensionen kön. Förhållandet mellan de röstberättigade 2002 och sammansättningen i riksdagen 2010 är 94%, för 2006/2010 94,1% och för 2010/2010 94,2%. Det betyder att riksdagens sammansättning år 2010 representerar de röstberättigade vid valet samma år bäst.

Linje 2006 visar resultatet för riksdagens sammansättning i dimensionen kön för året 2006. Av linjens lutning går det att utläsa att riksdagens sammansättning 2006 återspeglar de röstberättigade från 2006 bättre än vad de återspeglar de röstberättigade från 2002. Riksdagens sammansättning 2006 återspeglar de röstberättigades sammansättning för 2006 till 96,4%, men de röstberättigade från 2002 till 96,3%. Valresultaten kan därmed inte reserveras för tidsförskjutning. Punkten visar i vilken utsträckning sammansättningen i riksdagen efter valet 2002 återspeglar de röstberättigade från samma år. Eftersom 2002 är det första undersökningsåret går det inte att se om det finns en tidsförskjutning till det året. *Punkten* visar därför endast i vilken utsträckning riksdagen representerade de röstberättigade året 2002, vilket är till 94,3%.

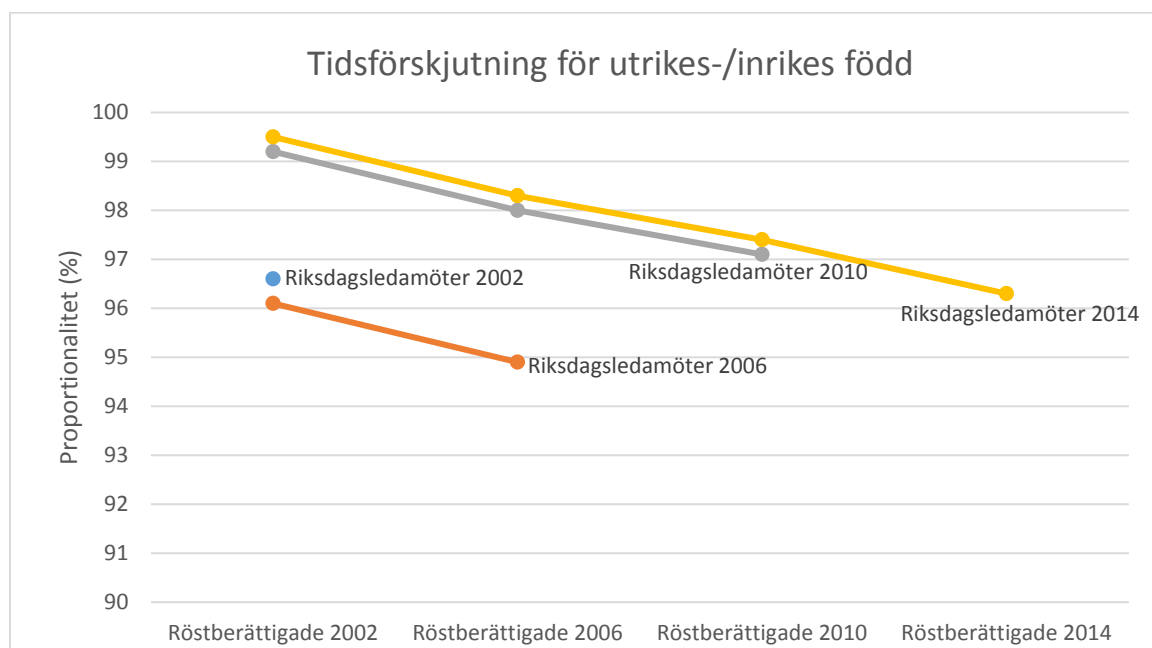
Figur 5 Tidsförskjutning för representation av kön

5.5.2 Tidsförskjutning för representation av utrikes- och inrikes födda

Figur 6 visar om det finns någon tidsförskjutning i representativiteten för dimensionen utrikes-/inrikes född. *Linje 2014* visar representativiteten för riksdagens sammansättning 2014. Proportionaliteten mellan riksdagen och de röstberättigade 2014 var 96,3%. När riksdagens sammansättning 2014 jämförs med de röstberättigade från de tidigare valåren är representativiteten dock högre. Representativiteten mellan riksdagsledamöterna år 2014 och de röstberättigade 2002 är exempelvis 99,5%, vilket är en högre överensstämmelse än när ledamöterna från 2014 jämförs med de röstberättigade från 2014. Eftersom effekten på linjen är negativ innebär det att det finns en tidsförskjutning i representativiteten för ledamöterna 2014. Riksdagsledamöterna från 2014 representerar de röstberättigade från 2002 bäst av alla röstberättigade från undersökta valår. *Linje 2010* i figur 6 visar riksdagens sammansättning 2010 för dimensionen utrikes-/inrikes född. Linjen visar på en negativ trend. Det betyder att representanterna representerar de röstberättigade bättre och bättre för varje valtillfälle, vilket innebär att det finns en tidsförskjutning i representativiteten. Linjen startar på 99,2% 2002 och sjunker sedan till 98% 2006 och till 97,1% 2010.

Av *linje 2006* i figur 6 kan vi utläsa att riksdagsledamöterna vid valet 2006 representerar de röstberättigade vid valet 2002 bättre än vad de representerar de röstberättigade 2006 och detta med 1,2 procentenheters skillnad. Riksdagsledamöterna för valet 2006 representerar de röstberättigade för 2006 till 94,9%, medan de representerar de röstberättigade från 2002 till

96,1%. *Punkten* i figur 6 visar representativiteten för 2002 sammansättning i riksdagen. Riksdagsledamöterna från 2002 representerade de röstberättigade samma år till 96,6%.

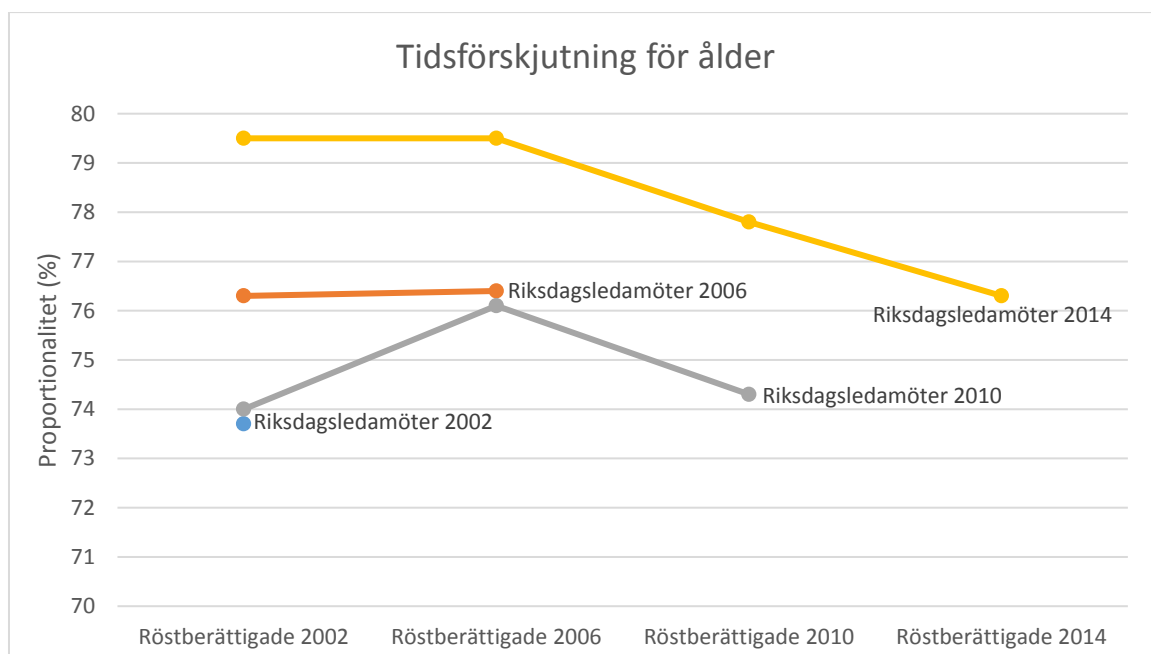
Figur 6 Tidsförskjutning för representation av utrikes-/inrikes född

5.5.3 Tidsförskjutning för representation av ålder

Av Figur 7 går det att utläsa om det finns en tidsförskjutning i representativiteten i dimensionen ålder. *Linje 2014* visar förhållandet mellan riksdagens sammansättning efter valet 2014 och de röstberättigade för åren 2002-2014. Riksdagsledamöterna från år 2014 representerar de röstberättigade från år 2002 och 2006 med 79,5%, år 2010 med 77,8% och 2014 med 76,3%. Effekten på linjen är negativ och indikerar att det finns en tidsförskjutning för representationen 2014 i förhållande till de röstberättigade vid samtliga tidigare val. *Linje 2010* visar riksdagsledamöterna från valet 2010. Till skillnad från linje 2014 har linje 2010 en positiv effekt mellan 2002 och 2010. Ledamöterna 2010 representerade de röstberättigade från samma år med 74,3%, men de röstberättigade år 2002 endast till 74%. Det innebär att det inte finns någon tidsförskjutning i representationen när det kommer till ledamöterna 2010 och de röstberättigade 2002. Däremot representerar ledamöterna 2010 de röstberättigade från valet 2006 med 76,1%. Det betyder ledamöterna från 2010 representerar de röstberättigade 2006 bättre än vad de representerar de röstberättigade från 2010 och 2002. Det indikerar att det finns en tidsförskjutning i representationen mellan åren 2010 och 2006.

Linje 2006 visar riksdagens sammansättning efter valet 2006 i förhållande till de röstberättigade samma år och vid valet 2002. Linjen har en knapp positiv effekt då skillnaden

i representativiteten mellan valåren är endast 0,1 procentenheter. Det indikerar att riksdagens sammansättning har följt de förändringar som skedde i dimensionen mellan dessa år. *Punkten* visar att representativiteten i dimensionen ålder för representanterna och de röstberättigade år 2002 var 73,7%. Det året är representativiteten som lägst i dimensionen ålder.

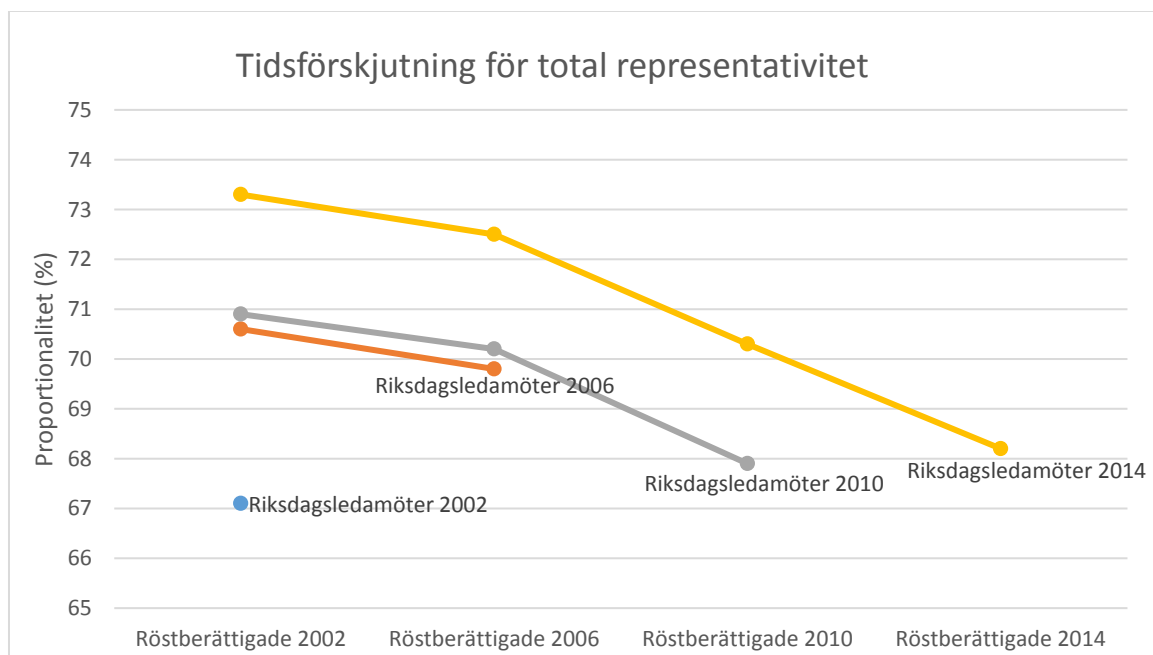

Figur 7 Tidsförskjutning för representation av ålder

5.5.4 Tidsförskjutning för total representation

Figur 8 visar om det finns en tidsförskjutning i representativiteten för den totala representationen. *Linje 2014* visar riksdagens sammansättning år 2014 i förhållande till de röstberättigade från tidigare val. Representativiteten för år 2014 var 68,2%. Riksdagens sammansättning 2014 representerar de röstberättigade från tidigare år bättre. För år 2010 är representativiteten 70,3%, år 2006 är den 73,5% och år 2002 är representativiteten 73,3%. Det finns en tidsförskjutning i den totala representativiteten för representationen år 2014 då proportionaliteten är högre de tidigare åren. Riksdagens sammansättning från 2014 representerar de röstberättigade från tidigare val med 5,1 procentenheter bättre som mest. *Linje 2010* visar riksdagens sammansättning 2010 i förhållande till de röstberättigade vid de tidigare valen. Representativiteten i förhållande till de röstberättigade 2010 är 67,9%, år 2006 är den 70,2% och år 2002 70,9%. Den bästa överensstämmelsen var mellan riksdagens sammansättning 2010 och de röstberättigade från 2002. Den var även bättre 2006 än 2010, vilket indikerar att det finns en tidsförskjutning för samtliga år.

Linje 2006 visar riksdagens sammansättning år 2006 i förhållande till de röstberättigade samma år och år 2002. Överensstämmelsen var bättre med 2002 års röstberättigade. Riksdagens sammansättning år 2006 kan därför reserveras för en tidsförskjutning. *Punkten* visar den totala representativiteten för alla dimensioner för år 2002. Den totala representativiteten var år 2002 67,1%, vilket är den lägsta nivån för alla år. När det kommer till den totala representativiteten har samtliga linjer negativ effekt. Det indikerar att det finns en tidsförskjutning i representativiteten för samtliga år när det kommer till den totala representativiteten.

Figur 8 Tidsförskjutning av total representativitet

5.6 Sammanfattning

Analyserna visar att representativiteten för de enskilda dimensionerna varierar. Dimensionen ålder representeras sämst av de tre dimensionerna i riksdagen då proportionaliteten är lägre för den dimensionen än för de andra två. Kön och utrikes-/inrikes född avslutar med en negativ trend medan ålder då går upp. Sammanfattningsvis når dimensionen ålder bättre representativitet 2002 än 2014, medan dimensionerna kön och utrikes-/inrikes född visar sämre resultat 2014 jämfört med 2002. Den totala representativiteten ökar från 2002 till 2014, men varierar mellan dessa år. Störst variation är mellan åren 2002 och 2006.

När det kommer till tidsförskjutning visar analysen att valresultaten kan reserveras för tidsförskjutning i vissa dimensioner och andra inte. I dimensionen kön finns ingen

tidsförskjutning av representativiteten något år. Analysen för tidsförskjutning för dimensionen utrikes-/inrikes född visar på ett motsatt resultat. Där finns tidsförskjutning för samtliga riksdagsledamöter varje år. Ledamöterna från åren 2014, 2010 och 2006 återspeglar i denna dimension de röstberättigade från 2002 allra bäst. I dimensionen ålder varierar resultatet. Riksdagsledamöterna från år 2014 representerar de röstberättigade bättre alla tidigare val och 2002 allra bäst. Ledamöterna från 2010 återspeglar de röstberättigade bättre 2006 än det egna valet men de röstberättigade från 2002 sämre. Det finns tidsförskjutning endast med tidsförskjutning om ett val. Skillnaden i proportionaliteten mellan ledamöterna 2006 i förhållande med de röstberättigade från samma år och 2002 är marginell. Men det finns ingen tidsförskjutning då ledamöterna representeras de röstberättigade från samma år 0,1 procentenheter bättre än de från 2002.

För den totala representativiteten finns en tidsförskjutning i representativiteten varje valår. Riksdagens sammansättning efter varje val representerar de röstberättigade från 2002 bäst. Däremot representerar riksdagens sammansättning efter valet 2002 de röstberättigade från samma år markant sämre i jämförelse med de andra åren när det kommer till total representativitet.

5.6.1 Återkoppling till hypoteser

Vi förväntade oss att den demografiska sammansättningen hos de röstberättigade återspeglas i riksdagens sammansättning (Hypotes 1). För att hypotesen ska förkastas ska resultatet vara noll eller nära noll och därmed indikera på politiska frånvaro eller underrepresentativitet. Vår undersökning av den totala representativiteten visade att de röstberättigade återspeglas i riksdagen till 67,1%-69,8% mellan åren 2002 och 2014. Det resultatet kan jämföras med om de enskilda dimensionernas representativitet skulle haft ett resultat på 90% var då hade den sammantagna totala representativiteten varit 73%. Representativiteten i de enskilda dimensionerna varierande mellan 73,7%-97,1% under dessa år. Vi kan därmed anta hypotes 1 då analysen har visat att en återspeglning finns och den är närmare 100 än 0. För att resultatet på den totala representativiteten ska vara 50% förutsätter det att representativiteten på de enskilda dimensionerna är 79% var.

Hypotes 2 var att förhållandet mellan deskriptiv representation och demografisk sammansättning förväntas vara stabilt. För att kunna anta hypotesen ska variationen vara låg, det vill säga att effekten ska vara svag. Hypotesen förkastas om variationen i

representativiteten över alla undersökta år är 10 procentenheter eller mer, eftersom variablerna då är ostabila och koefficienterna skiljer sig markant för att variationen ska bli så hög. Analysen visar att representativiteten varierar maximalt 2,7 procentenheter, vilket är en liten variation. Vi antar hypotes 2, då effekterna är små och därmed förhållandet stabilt.

Att det finns en tidsförskjutning i representativiteten på grund av politiska processer var vår tredje hypotes. Analyserna visar att det finns en tidsförskjutning för de flesta dimensioner vid de flesta valåren (16 fall av 24). Det finns ett undantag, exempelvis i dimensionen kön finns ingen tidsförskjutning. Om vi ser till den totala representativiteten visar analysen att det finns en tidsförskjutning för varje år. Vi antar hypotes 3 då en tidsförskjutning förekommer i majoriteten av fallen. Om det inte funnits någon tidsförskjutning i mer än hälften av fallen hade hypotesen förkastats.

6. I vilken utsträckning representeras de röstberättigade i Sveriges riksdag?

Uppsatsens huvudsakliga syfte var att ge ökad kunskap om den deskriptiva representationen i Sveriges riksdag. För att uppnå syftet har vi undersökt hur sammansättningen av Sveriges riksdag representerar sammansättningen av de röstberättigade. Genom att använda kvantitativa metoder för att beräkna representativitet och en total representativitet ämnade vi att besvara forskningsfrågan: *I vilken utsträckning representeras de röstberättigade i Sveriges riksdag?* För att besvara den övergripande forskningsfrågan preciserades dessa tre frågeställningar: *I vilken utsträckning representeras de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag? I vilken utsträckning representeras sammantaget de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag? I vilken utsträckning förekommer det tidsförskjutning i Sveriges riksdags deskriptiva representation?* Nedan följer svaren på uppsatsens frågeställningar samt uppsatsens konkreta slutsatser.

6.1 Svar på frågeställningar

I vilken utsträckning representeras de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag?

I tabell 5 presenteras i vilken utsträckning de demografiska grupperna kön, ålder och utrikes-/inrikes född representeras i riksdagen mellan åren 2002 och 2014. Representativiteten anges i

procent. I tabellens nedersta rad presenteras ett medelvärde för representativiteten mellan åren 2002 och 2014.

År	Kön (%)	Utrikes-/inrikes född (%)	Ålder (%)
2002	94,3	96,6	73,7
2006	96,4	94,9	76,4
2010	94,2	97,1	74,3
2014	92,9	96,3	76,3
Medelvärde	94,5	96,2	75,2

Tabell 5 Representativitet per dimension och år

Som svar på frågan kan sägas att representativiteten för dimensionen kön varierar mellan 92,9 och 96,4% under åren 2002 till 2014. Medelvärdet för representativiteten för dimensionen kön de undersökta åren är 94,5%, vilket innebär att Sveriges riksdag i genomsnitt representerar de röstberättigade till 94,5% mellan åren 2002 och 2014. Dimensionen utrikes-/inrikes född representeras mellan 94,9% och 97,1% mellan åren 2002 och 2014. Medelvärdet för representativiteten i denna dimension är 96,2%. Det innebär att Sveriges riksdags genomsnittliga representation av dimensionen utrikes-/inrikes född är 96,2%.

Representativiteten för dimensionen ålder är mellan 73,7 och 76,4% mellan åren 2002 och 2014. Medelvärdet för representativiteten för de undersökta åren är 75,2%. Därmed representerar Sveriges riksdag dimensionen ålder i genomsnitt till 75,2% mellan åren 2002 och 2014. Representativiteten för samtliga dimensioner är närmare 100 än 0. Vi kan därför dra slutsatsen att samtliga undersökta sociala grupper finns representerade i riksdagen. Att representativiteten är närmare 100 än 0 tyder på att representativiteten är god.

I vilken utsträckning representeras sammantaget de röstberättigades demografiska sammansättning i Sveriges riksdag?

Den sammantagna demografiska sammansättningen hos de röstberättigade representeras till 67,1% år 2002, till 69,8% år 2006, till 67,9% år 2010 och avslutningsvis 68,2% år 2014. Under den undersökta perioden, 2002-2014, representerades den sammantagna demografiska sammansättningen hos de röstberättigade i genomsnitt till 68,3% i Sveriges riksdag. Precis som för de enskilda kategorierna är det närmare 100 än 0, vilket tyder på att representativiteten är god.

I vilken utsträckning förekommer det tidsförskjutning i Sveriges riksdags deskriptiva representation av de röstberättigade?

Svaret på denna fråga presenteras i fyra tabeller. Tabellerna visar om det förekommer en tidsförskjutning eller inte. 0 betyder att det inte finns någon tidsförskjutning i representativiteten och 1 betyder att det finns en tidsförskjutning. År 2002 har uteslutits ur tabellerna. Eftersom det är det första undersökta året kan finns inget tidigare val i materialet att jämföra med.

Kön	Sammansättning hos de röstberättigade				
	År	2002	2006	2010	2014
Sammansättning i riksdagen	2006	0			
	2010	0	0		
	2014	0	0	0	

Tabell 6 Tidsförskjutning för representationen av kön. Representationen för dimensionen kön kan inte reserveras för tidsförskjutning. Av de fem undersöknings punkterna finns inget lagg för någon av dem.

Utrikes-/inrikes född	Sammansättning hos de röstberättigade				
	År	2002	2006	2010	2014
Sammansättning i riksdagen	2006	1			
	2010	1	1		
	2014	1	1	1	

Tabell 7 Tidsförskjutning för representationen av utrikes-/inrikes född. I dimensionen utrikes-/inrikes född finns en tidsförskjutning i representativiteten för samtliga undersökta år.

Ålder	Sammansättning hos de röstberättigade				
	År	2002	2006	2010	2014
Sammansättning i riksdagen	2006	0			
	2010	0	1		
	2014	1	1	1	

Tabell 8 Tidsförskjutning för representationen av ålder. I dimensionen ålder finns en tidsförskjutning i representativiteten fyra av sex fall.

Total representativitet	Sammansättning hos de röstberättigade				
	År	2002	2006	2010	2014
Sammansättning i riksdagen	2006	1			
	2010	1	1		
	2014	1	1	1	

Tabell 9 Tidsförskjutning för total representativitet. I den sammantagna demografiska sammansättningen finns en tidsförskjutning i representativiteten vid alla undersökta tidpunkter.

Vi kan konstatera att det finns en tidsförskjutning i den totala representativiteten.

Sammansättningen i riksdagen vid ett valtillfälle tycks representera de röstberättigades sammansättning vid tidigare år bättre. När det kommer till de enskilda dimensionerna visar två av tre att det finns en viss tidsförskjutning. Det finns även år där tidsförskjutning inte existerar. Representativiteten kan i de flesta fall reserveras för en tidsförskjutning eftersom 16 av 24 undersökta tidpunkter visar att det finns en tidsförskjutning. Det innebär att riksdagens sammansättning vid en tidpunkt representerar den demografiska sammansättningen hos de röstberättigade vid tidigare val bättre än de röstberättigade från samma val.

6.2 Övergripande slutsats

Uppsatsens övergripande slutsats är att Sveriges riksdags deskriptiva representation av de röstberättigade i Sverige varierar i de undersökta dimensionerna och över tid.

Representationen varierar mycket mellan dimensionerna, men lite i de enskilda dimensionerna. Den demografiska sammansättningen när det kommer till dimensionerna kön, utrikes-/inrikes född och ålder representeras mellan 73,7-97,1% under perioden 2002-2014. Sammantaget representeras grupperna i genomsnitt till 68,3% under den undersökta perioden. Vi kan även dra slutsatsen att det finns en tidsförskjutning i representativiteten för majoriteten av de undersökta dimensionerna mellan åren 2002 och 2014.

6.3 Avslutande diskussion

6.3.1 Hur förhåller sig denna studies resultat till teori och tidigare forskning?

Vår studie har ökat kunskapen om den deskriptiva representationen i riksdagen när det kommer till de demografiska dimensionerna kön, utrikes- och inrikes födda och ålder.

Tidigare har Holmberg (1974) konstaterat att socioekonomiska faktorer är av betydelse vid studiet av åsiktsrepresentation. Politikens och väljares åsiktsöverensstämmelse kan därför sägas bero på vilken demografisk grupptillhörighet de har, eftersom vissa socioekonomiska faktorer kan påverkas av demografisk grupptillhörighet. Mot bakgrund av Holmbergs studie vill vi framhålla att högre representativitet när det kommer till demografisk grupptillhörighet kan leda till bättre åsiktsöverensstämmelse. De förändringar som sker i befolkningens sammansättning bör följas av samma förändring i representationen för att bibehålla en hög åsiktsrepresentation. Eftersom vår studie visar att representativiteten för dimensionerna kön och utrikes-/inrikes född är över 90% kan det, i relation till Holmbergs resonemang, leda till en bra åsiktsöverensstämmelse för väljare inom grupper tillhörande dessa dimensioner. Vår

studie kan därmed, utöver att ge kunskap om deskriptiv representation, användas för att formulera förväntningar om åsiktsrepresentation.

Då Holmberg och Esaiassons studie från 1988 baseras på väljarna kan det uppstå en skevhet i resultaten. I vår undersökning har vi reducerat den skevheten genom att inkludera samtliga som har rätten att rösta. Vår oberoende variabel kan därför ses som stabilare då den inte påverkas av medborgarnas benägenhet att rösta eller inte. Med en mer definierbar variabel kan resultaten generaliseras i större utsträckning. I andra länder kan variabeln väljare utgöras av människor med andra grupptillhörigheter än i Sverige och den kan även förändras över tid. Holmberg och Esaiasson (1988) baserar sin studie på en dimension, åsiktsrepresentation. Vår studie tar däremot hänsyn till att den oberoende variabeln kan inneha fler dimensioner.

Som tidigare nämnts lyfter Karlsson (2014) fram tre argument i den deskriptiva representationen. Han menar med sitt resursargument att mångfald i representationen leder till höjd kvalitet i de politiska beslutsprocesserna. Vår studie tyder på att de undersökta demografiska grupperna finns närvarande i politiken, eftersom ingen demografisk grupps representativitet är nära 0%. Däremot är den totala representativiteten för de undersökta åren endast 68,3% till skillnad från de enskilda dimensionerna där det lägsta resultatet är 73,7% och det högsta 97,1%. Det visar att det finns utrymme för förbättringar i representativitetens mångfald. Att vår studie visar på att de demografiska grupperna finns representerade höjer rättvisevärdet, vilket i sin tur gynnar de politiska institutionernas legitimitet. Undersökningen visar att de demografiska grupperna har möjlighet att påverka politiken i önskvärd riktning då de finns närvarande. Dock har gruppen ålder betydligt lägre representativitet än kön och utrikes-/inrikes född. Det indikerar att deras erfarenheter och åsikter som de besitter utifrån grupptillhörighet, inte representeras i lika stor utsträckning.

Holmberg (2014) kom i sin studie fram till att åsiktsrepresentationen mellan riksdagen och svenska folket i de allra flesta fall skulle vara bättre om vi lottade riksdagsledamöterna istället för att rösta fram dem. Han diskuterar att detta troligen beror på att en medborgares vilja att rösta på en person beror på fler faktorer än åsiktsöverensstämmelse. Våra resultat indikerar att Holmbergs resonemang, om att viljan att rösta på en person beror på något annat än åsiktsöverensstämmelse, stämmer. Eftersom representativiteten för vår studie är högre än den för Holmbergs, kan det indikera att social grupptillhörighet kan vara en av dessa faktorer som väljares val beror på. Vår studie visar att den deskriptiva representationen mellan riksdag och

de röstberättigade i de två dimensionerna kön och utrikes-/inrikes född är över 92%, vilket är en bättre överensstämmelse än Holmbergs åsiktsöverensstämmelse på 77–82%. Det kan indikera att väljare i högre grad röstar på en kandidat för att de tillhör samma sociala grupper än att de har samma åsikter. Demografisk grupp tillhörighet när det kommer till kön och födelseland kan vara en därmed vara faktor när det kommer till medborgarnas benägenhet att rösta på en representant.

Tidsförskjutning

Enligt Norris' (1996) modell innebär partiernas nomineringsprocesser ett hinder för representativiteten. För att en person ska bli en representant måste denne klara av flera steg i processen innan denne kan bli vald till riksdagen. När vi har genomfört analysen med reservation för tidsförskjutning i representativiteten fann vi att det finns en möjlighet att till tidsförskjutning i representativiteten, att de röstberättigade vid ett val representeras bättre vid ett senare tillfälle. Norris' modell skulle kunna vara en förklaring till tidsförskjutningen, då det tar tid för representanterna att ta sig igenom rekryteringsprocessen. Vidare studier skulle kunna utformas för att värdera mekanismer, vad som påverkar tidsförskjutningen och hur? Undersökningens resultat öppnar även för studier om representativitet av de röstande. Hur förhåller sig väljarskarans sammansättning till de röstberättigade? Och på vem väljer en person i en demografisk grupp att faktiskt lägga sin röst på?

Det kan även finnas andra faktorer som främjar eller begränsar representativiteten. Ett exempel på en annan faktor är valdeltagande. Om valdeltagande beror på demografisk grupp tillhörighet kan det uppstå en skevhet i representativiteten, exempelvis om röstberättigade i en kategori röstar i större utsträckning än de i den andra kategorin.

Att vår studie kommer fram till att det finns en tidsförskjutning kan appliceras på nya framtida studier och för att kontrollera tidigare forskning. Det kan vara intressant att jämföra de tidigare studiernas resultat med reservation för tidsförskjutning. Metoden för att utröna om det finns en tidsförskjutning kan användas så länge det finns tidigare val att jämföra med, vilket innebär att studier kan göras från valet då allmänna rösträtt infördes. Studier behöver dock då ta hänsyn till att kriterierna för röstberättigade har vid ett antal tillfällen förändrats mellan val. Har det alltid funnits, och kommer det alltid att finnas, en tidsförskjutning i representationen? Hur ser tidsförskjutningen ut när det kommer till andra dimensioner?

6.3.2 Vad kan resultaten bero på?

Ett av denna studies resultat är att representativiteten är högre för dimensionerna kön och utrikes-/inrikes än ålder. Det betyder att en person representeras i större utsträckning utifrån sitt kön och födelseland än sin ålder. Resultatet kan bero på att dimensionen ålder har fyra alternativ och de andra endast två och blir därför svårare att återspegla. Ju fler kategorier en dimension delas in i desto högre är sannolikheten att representativiteten av respektive dimension blir lägre. En annan bidragande faktor till att ålder har lägre representativitet kan vara för att det finns anledningar till att alternativen 18-29 år och 65+ inte återfinns i lika stor utsträckning i riksdagen som de gör i befolkningen. Exempelvis tar en politisk karriär tid och det är inte många som hunnit bli etablerade riksdagspolitiker vid 18 års ålder. Eftersom pensionsåldern i Sverige är 65 år och riksdagsledamot är ett heltidsarbete finns risken att även de går i pension när de har åldern inne, vilket även det kan vara en anledning till att dimensionen ålder återspeglas i låg utsträckning. Om vi istället undersökt beslutande församling på en annan nivå, till exempel kommun eller landsting/region, är det möjligt att spridningen i åldersspannen hade varit större då det är fler som startar sin politiska karriär tidigare där, samt fler som engagerar sig när de blir äldre.

En annan orsak till varför dimensionen ålder får lägre representativitet än kön och utrikes-/inrikes född kan vara att ålderssammansättningen är i ständig förändring. En individ, oavsett om det är en röstberättigad eller en riksdagsledamot, kommer att flytta sig mellan kategorierna. En röstberättigad som är i ett åldersspann vid valet 2002 att vara i ett annat spann vid nästa val. Dimensionen ålder kommer därmed, i större utsträckning än de andra dimensionerna, att variera över tid. Dimensionen ålder kan därför utgöra ett problem för det totala resultatet då den inte är lika stabil som de andra sociala grupperna.

Vid närmare undersökning av materialet visade det sig även att andelen ledamöter i alternativet 18-29 år ökade markant 2014. Andelen ledamöter för alternativet 18-29 år ökade från 5,4% år 2002 till 10,6% år 2014 (Se bilaga 1). Ingen annan kategori i dimensionen, eller någon annan dimension, har en så stor variation. Resultatet indikerar att en förändring skedde 2014. Vad gjorde att unga fick en större andel platser i riksdagen? Förslagsvis kan det bero på valresultatet, att partierna fick mer respektive mindre mandat i riksdagen. De partier som fick fler mandat, deras nomineringsprocesser får då större genomslag. Vilka partier fick fler mandat när variationen i riksdagsledamöternas ålder inträffade? Eller kan det bero på ett generationsskifte? Studier med fokus på orsak skulle kunna ge svar på den frågan.

Resultaten på den totala representativiteten är relativt låga i jämförelse med resultaten per dimension. Medelvärdet för den totala representativiteten för år 2002-2014 är 68,3% men när dimensionerna är uppdelade för sig är medelvärdet som lägst 75,2% och som högst 96,2%. Det innebär att dimensionerna för sig ger en högre representativitet än den totala representativiteten. Det kan bero på att det blir svårare för representationen att överensstämna vilka och hur många dimensioner som räknas in i den totala representationen. Av den anledningen skulle det vara intressant för vidare studier att studera sammansättningar av dimensioner för att se hur måttet på den totala representationen kan förändras. Hur ser den totala representativiteten ut när det kommer till andra demografiska grupper? Och vilken skillnad blir det i representativiteten om denna studies resultat kompletteras med fler dimensioner?

Studiens resultat kan även bero på att det som utgjort analysmodellens mekanism, val- och partisystem, faktiskt är en bidragande faktor till att representationen ser ut som den gör. Valsystemets funktioner, såsom fyraprocentsspärren, kan exempelvis vara en bidragande faktor till resultaten. Om alla röstberättigade i en demografisk grupp röstar på samma parti och det partiet inte kommer över fyraprocentsspärren kommer deras representativitet bli lägre än de grupper som finns representerade av sitt parti i riksdagen. För vidare studier hade det varit intressant att studera denna mekanism djupare. Hur stor påverkan har egentligen valsystem på representativiteten? Främjar eller begränsar valsystemen representationen? Utvecklingen av valsystem måste följa utvecklingen i samhället för att representationen ska främjas. Mot bakgrund av denna studie kan nya studier göras för att utforma ett valsystem som främjar representationen. Om regeringsformen ord ska bli verklighet - om riksdagen ska representera det svenska folket - måste valsystemet främja representationen för att folkets vilja ska genomsyra de politiska besluten.

Referenser

Tryckta källor

Brito Vieira, M. & Runciman, D. (2008). Representation. Cambridge: Polity Press.

Bryman, A. (2011). Samhällsvetenskapliga metoder. 2. uppl. Malmö: Liber.

Eliasson, A. (2013). Kvantitativ metod från början. 3., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P. (2003). Vad menas med folkviljans förverkligande?. I Gilljam, M. & Hermansson, J. (red.). Demokratins mekanismer. Malmö: Liber, s. 30-53.

Halperin, S. & Heath, O. (2017). Political research: methods and practical skills. Second edition. New York: Oxford University Press.

Hermansson, J. (2010). Valsystem. Stockholm: SNS förlag.

Hofsten, E. (1982). Demografins grunder. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hofsten, E. (1986). Svensk befolkningshistoria: några grunddrag i utvecklingen från 1750. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Holmberg, S. (1974). "Riksdagen representerar svenska folket": empiriska studier i representativ demokrati = [Empirical studies in representative democracy: the Swedish case]. Diss. Göteborg : Univ.

Holmberg, S. & Esaiasson, P. (1988). De folkvalda: en bok om riksdagsledamöterna och den representativa demokratin i Sverige. Stockholm: Bonnier.

Holmberg, S. (2014). Representerar riksdagen svenska folket?. I Karlsson, D. & Gilljam, M. (red.). Svenska politiker: om de folkvalda i riksdag, landsting och kommun. Santérus, Stockholm, s. 93-116.

Karlsson, D. (2014). Politikerna och den sociala representationen. I Karlsson, D. & Gilljam, M. (red.). Svenska politiker: om de folkvalda i riksdag, landsting och kommun. Santérus, Stockholm, s. 151-173.

Manin, B. (2002). Den representativa demokratins principer. Stockholm: SNS förl.

Mansbridge, J. (1999). Should Blacks Represent black and Women Represent Women? A Contingent "Yes". The Journal of Politics, Vol. 61, No. 3 (Augusti), s. 628-657.

Mansbridge, J. (2003). Rethinking representation. The American Political Science Review, Vol. 97, No. 4 (November), s. 515-528.

Munck, G, L. (2009). Measuring democracy: a bridge between scholarship and politics. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Norris, P. (1996). Legislative Recruitment. I LeDuc, L., Niemi G, R. & Norris, P. (red.). Comparing democracies: elections and voting in global perspective. Thousand Oaks: Sage, s. 184-215.

Phillips, A. (2000). Närvarons politik: den politiska representationen av kön, etnicitet och ras. Lund: Studentlitteratur.

Pitkin, F, H. (1972). The concept of representation. Berkeley, Calif.: Univ. of Calif. P.

Urbinati, N. (2006). Representative democracy: principles and genealogy. Chicago: University of Chicago Press.

Elektroniska källor

SCB. (2014). Vilka är politikerna?. <http://www.sverigeisiffror.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/val-och-partier/vilka-ar-politikerna/#db3e8c6c-a56a-4b12-a6b0-8214b65afb61> [2017-03-30]

S-kvinnor. (u.å.). Vår historia. <http://www.socialdemokraterna.se/Webben-for-alla/S-kvinnor/S-kvinnor/var-organisation/Var-historia/> [2017-04-04]

Valmyndigheten. (2016). Det svenska valsystemet. http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/ [2017-04-04]

Bilagor

Bilaga 1

<u>2002</u>	Andel röstberättigade (%)	Andel ledamöter (%)
Kön		
Kvinna	51	45,3
Man	49	54,7
Utrikes-/Inrikes född		
Utrikes född	8,8	5,4
Inrikes född	91,2	94,6
Ålder		
18-29	17,7	4
30-49	34,5	43,6
50-64	24,9	50,7
65+	22,9	1,7
<u>2006</u>		
Kön		
Kvinna	50,9	47,3
Man	49,1	52,7
Utrikes-/Inrikes född		
Utrikes född	10	4,9
Inrikes född	90	95,1
Ålder		
18-29	17,5	4,6
30-49	34,1	47,9
50-64	25,4	44,4
65+	23	3,2
<u>2010</u>		
Kön		
Kvinna	50,8	45
Man	49,2	55

Utrikes-/Inrikes född		
Utrikes född	10,9	8
Inrikes född	89,1	92
Ålder		
18-29	18,6	4,9
30-49	32,9	51,3
50-64	24,1	41,5
65+	24,4	2,3
<u>2014</u>		
Kön		
Kvinna	50,7	43,6
Man	49,3	56,4
Utrikes-/Inrikes född		
Utrikes född	12	8,3
Inrikes född	88	91,7
Ålder		
18-29	19	10,6
30-49	31,7	49
50-64	23,3	37,8
65+	26	2,6